

Νερό υπό δημόσιο έλεγχο

*Δικαίωμα της κοινωνίας, υποχρέωση της Πολιτείας
Η περίπτωση της ΕΥΔΑΠ*

**Τομέας Υποδομών και Μεταφορών
της Κ.Ο. ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία**

Απρίλιος 2023

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	4
Ίδρυση ΕΥΔΑΠ Α.Ε.....	5
Σημαντικά έργα υποδομών της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (περίοδος 1980 – 1999)	5
Κύριες θεσμικές και ιδιοκτησιακές αλλαγές της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (1999 ως σήμερα)	6
Περίοδος 1999 - 2010	6
Περίοδος 2010 - σήμερα.....	7
Πρόσφατες εξελίξεις: Κυβερνητική επιμονή στην ιδιωτικοποίηση του νερού και αποφάσεις ΣτΕ	11
Οι αποφάσεις του ΣτΕ για την επιστροφή των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ στο Δημόσιο	11
Τι είχε προβλεφθεί κατά την ένταξη των ΕΥΔΑΠ – ΕΥΑΘ στο Υπερταμείο.....	13
Πως αντιμετώπισε η κυβέρνηση τις αποφάσεις 190 και 191/2022 του ΣτΕ	13
Η Επιτροπή Συμμόρφωσης του ΣτΕ καλεί την κυβέρνηση να «συμμορφωθεί»	14
Η επιχείρηση παραχώρησης του ΕΥΣ σε ιδιώτες και το νέο «μπλόκο» από το ΣτΕ	14
Το πρόσφατο κυβερνητικό εγχείρημα για την ιδιωτικοποίηση του νερού	16
Διεθνείς οργανισμοί και δικαίωμα στο πόσιμο νερό	16
Ψήφισμα 64/292 ΟΗΕ - Πρόσβαση στο καθαρό νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα	17
Στόχος 6: Διασφάλιση διαθεσιμότητας και βιώσιμης διαχείρισης νερού και εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους.....	18
Ψήφισμα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8 ^{ης} Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με τη συνέχιση της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών «Δικαίωμα στο νερό» (Right2Water)	20
Διεθνής Εμπειρία.....	23
Νάπολι, ένας νόμος και ένα δημοψήφισμα που άλλαξαν το τοπίο.....	23
Βουδαπέστη, μια σύμβαση που έληξε πρόωρα και τα golden boys	24
Λυών, μία παλιά και ακριβή υπόθεση, το νερό	25
Ροστόκ, από τον μονόδρομο της ιδιωτικοποίησης του 1993, στη δημοτική διαχείριση το 2018.....	27
Βερολίνο, τελικά λύνονται οι συμβάσεις Συμπράξεων Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα - ΣΔΙΤ	28
Ατλάντα (Η.Π.Α.), υπάρχει εναλλακτική στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού	30
Μπουένος Άιρες, από τα πρώτα πειράματα, μια σκληρή διαπραγμάτευση προς όφελος της κοινωνίας.....	31
Στατιστικά στοιχεία από-ιδιωτικοποιήσεων επιχειρήσεων ύδρευσης, Ευρώπη	34
Περιπτώσεις απο-ιδιωτικοποιήσεων ανά χώρα, Ευρώπη 2010-2021.....	35
Πολίτες που επηρεάστηκαν από την από-ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων ύδρευσης, Ευρώπη 2010-2021	36

Έτη απόφασης και υλοποίησης από-ιδιωτικοποιήσεων επιχειρήσεων ύδρευσης, Ευρώπη 2010-2021	37
Επίπεδο εμπλοκής της αυτοδιοίκησης και ιδιοκτησιακό καθεστώς σε από-ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις ύδρευσης, Ευρώπη 2010-2021.....	38
Επίλογος.....	40
Παραπομπές	41

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε από τον τομέα Υποδομών και Μεταφορών της Κοινοβουλευτικής Ομάδας του ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία με αφορμή τις αποφάσεις 190/2022 και 191/2022 του ΣτΕ, οι οποίες έκριναν «αντισυνταγματικές» τις μεταβιβάσεις της πλειοψηφίας των μετοχικών κεφαλαίων των ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και ΕΥΑΘ Α.Ε. στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας (Υπερταμείο).

Η κυβέρνηση Μητσοτάκη αρνήθηκε, όχι απλώς να εφαρμόσει τις εν λόγω αποφάσεις, αλλά και να τις «ακυρώσει» επί της ουσίας με συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση το περασμένο καλοκαίρι. Επί της επιλογής αυτής, η Επιτροπή Συμμόρφωσης του ΣτΕ επανήλθε πρόσφατα, ζητώντας την άμεση εφαρμογή των αποφάσεων εντός του εξαμήνου.

Η ιδιωτικοποίηση του νερού αποτελεί προτεραιότητα της σημερινής κυβέρνησης. Εκτός της άρνησης απόσπασης των εταιρειών ύδρευσης της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης από το Υπερταμείο, η κυβέρνηση Μητσοτάκη είχε εκκινήσει και διαγωνιστική διαδικασία για την παραχώρηση της λειτουργίας και της συντήρησης του Εξωτερικού Υδροδοτικού Συστήματος (ΕΥΣ) Αττικής σε ιδιωτικές εταιρείες, μέσω ΣΔΙΤ, επιλογή που επίσης κατέπεσε στο ΣτΕ.

Η ιδιωτικοποίηση του νερού έχει δοκιμαστεί διεθνώς και έχει αποτύχει. Η μελέτη παρουσιάζει σειρά παραδειγμάτων απο-ιδιωτικοποίησης δομών ύδρευσης και αποχέτευσης σε παγκόσμιο επίπεδο. Υπενθυμίζει, ακόμα, τις κρίσιμες αποφάσεις, οδηγίες και αρχές των διεθνών οργανισμών για το δικαίωμα πρόσβασης όλων των πολιτών στο καθαρό και πόσιμο νερό.

Το νερό είναι δημόσιο αγαθό, το πόσιμο νερό ανθρώπινο δικαίωμα.

Για τη συγγραφή της μελέτης, η οποία έγινε υπό τις κατευθύνσεις και την επίβλεψη του Νίκου Παππά, τομεάρχη Υποδομών και Μεταφορών της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία και του Χρήστου Γιαννούλη, αναπληρωτή τομεάρχη Υποδομών και Μεταφορών, εργάστηκαν οι (με αλφαβητική σειρά):

1. Κωνσταντίνος Αγόρης, οικονομολόγος - δημοσιογράφος
2. Γιώργος Αναβαλόγλου, χρηματοοικονομικός και ασφαλιστικός σύμβουλος
3. Γιώργος Μαστοράκης, οικονομολόγος, MSc
4. Παναγιώτης Μελαχρινός, οικονομολόγος, MSc, Δρ. Δημόσιας Διοίκησης
5. Ευάγγελος Παναγιωτουνάκος, δικηγόρος LL.M
6. Ματίνα Πούλου, δικηγόρος, Δρ. Νομικής

Ίδρυση ΕΥΔΑΠ Α.Ε.

Η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (Εταιρεία Ύδρευσης Αποχέτευσης Πρωτεύουσας) συστάθηκε το 1980 (*Ίδρυση της ΕΥΔΑΠ, 2021*). Άνηκε εξ' ολοκλήρου στο κράτος και λειτούργησε χάριν του δημοσίου συμφέροντος με τους «κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας», με υπαγωγή της στις διατάξεις περί ανωνύμων εταιρειών.

Η Εταιρεία προέκυψε από τη συγχώνευση της Ανώνυμης Ελληνικής Εταιρείας Υδάτων (ΑΕΕΥ) και του Οργανισμού Αποχετεύσεως Πρωτεύουσας (ΟΑΠ). Ως σκοποί της τέθηκαν η ύδρευση και η αποχέτευση της περιοχής αρμοδιότητάς της.

Ορισμένα δίκτυα ύδρευσης παρέμειναν και συνεχίζουν να παραμένουν στην κυριότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε περιοχές που υπάγονται στην αρμοδιότητα της ΕΥΔΑΠ, εντός της Αττικής δηλαδή, με υποχρέωση της Εταιρείας να ενισχύει την ύδρευσή τους.

Ως κεφάλαιό της ορίστηκε το ποσό που προέκυψε από την απογραφή και αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων της Εταιρείας Υδάτων (ΑΕΕΥ) και του Οργανισμού Αποχετεύσεως (ΟΑΠ). Το κεφάλαιο προσδιορίστηκε στα 44,4 δισ. δραχμές. Εκδόθηκαν 1.000 ονομαστικές μετοχές, όλες στο όνομα του ελληνικού Δημοσίου. Ταυτόχρονα, ο νόμος προέβλεψε τη δυνατότητα συμμετοχής στο κεφάλαιο και των ΟΤΑ, μέχρι του συνολικού ποσοστού του ενός τρίτου (του κεφαλαίου) και με ανώτατο όριο το 5% για κάθε οργανισμό.

Σημαντικά έργα υποδομών της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (περίοδος 1980 – 1999)

Τα πρώτα 20 χρόνια λειτουργίας της ΕΥΔΑΠ υλοποιήθηκε μεγάλος αριθμός έργων, βάσει των οποίων εκπληρώθηκαν οι κεντρικοί στόχοι της ύδρευσης, της αποχέτευσης, της αντιπλημμυρικής προστασίας, καθώς και ενός νέου στόχου, αυτού της αντιμετώπισης της ρύπανσης και της μόλυνσης.

Μεταξύ αυτών:

- Η κατασκευή διυλιστηρίου επεξεργασίας νερού στα Κιούρκα.
- Η κατασκευή των διυλιστηρίων στο Μενίδι.
- Η κατασκευή διυλιστηρίου στη Μάνδρα.
- Η κατασκευή τροφοδοτικού αγωγού στον Άγιο Στέφανο για την εξυπηρέτηση των ανατολικών παραλίων της Αττικής.
- Η κατασκευή του μεγάλου συγκροτήματος βιολογικού καθαρισμού και της μονάδας συμπαραγωγής ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας στην Ψυττάλεια.

- Η κατασκευή συγκροτήματος δευτεροβάθμιου βιολογικού καθαρισμού στη Μεταμόρφωση.
- Η κατασκευή συμπληρωματικού κεντρικού αποχετευτικού αγωγού από τον κόμβο της Αγίας Άννας (Κηφισός) μέχρι τον Ακροκέραμο (Κερατσίνι), όπου ξεκινά η προεπεξεργασία των λυμάτων πριν την Ψυττάλεια.
- Η κατασκευή συμπληρωματικού συλλεκτήρα ακαθάρτων για την εξυπηρέτηση των περιοχών του Σαρωνικού.
- Η αύξηση του δικτύου ύδρευσης της Αττικής, το 1998, σε 7.000 χιλιόμετρα και του δικτύου αποχέτευσης στα 5.800 χιλιόμετρα.

Κύριες θεσμικές και ιδιοκτησιακές αλλαγές της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (1999 ως σήμερα)

Περίοδος 1999 - 2010

- Νόμος 2744/1999

Κύριος σταθμός στην ιστορία της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. υπήρξε ο νόμος 2744/1999 (ΕΥΔΑΠ, 1999), με τον οποίο μετασχηματίστηκε η νομική και οικονομική μορφή της Εταιρείας.

Ο χρόνος λειτουργίας της επεκτάθηκε ως το 2099, ενώ διευρύνθηκαν και οι σκοποί της. Επιπλέον, επεκτάθηκε η δυνατότητά της να ασκεί -μέσω εταιρειών ενδιαφέροντος ή κοινοπραξιών- δραστηριότητες και εκτός περιοχής αρμοδιότητάς της. Επαναπροσδιορίστηκε, ακόμα, το μετοχικό κεφάλαιο της Εταιρείας σε 20 δισ. δραχμές, το οποίο άνηκε εξ' ολοκλήρου στο Δημόσιο.

Η πιο κρίσιμη αλλαγή αφορούσε τη δυνατότητα της Εταιρείας να παραχωρεί ποσοστό μέχρι 49% του «εκάστοτε μετοχικού κεφαλαίου» σε «επενδυτές».

Επίσης, προσδιορίστηκε το ειδικό αποθεματικό κεφάλαιό της σε 410 δισ. δραχμές περίπου. Από το αποθεματικό κεφάλαιο αφαιρέθηκε η καθαρή λογιστική αξία των εγκαταστάσεων Μαραθώνα, Μόρνου και Υλίκης, οι οποίες μεταβιβάστηκαν σε ένα νέο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, με την επωνυμία «Εταιρεία Παγίων ΕΥΔΑΠ Α.Ε.».

- 1999: Εισαγωγή στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών

Το 1999, η τότε κυβέρνηση αποφάσισε να ιδιωτικοποιήσει μερικώς την ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (ποσοστό 39% σε ιδιώτες) μέσω του Χρηματιστηρίου. Η Εταιρεία οργανώθηκε ως ανώνυμη εταιρεία του εμπορικού δικαίου και -στην από 29/11/1999 Γενική Συνέλευση των μετόχων της- αποφασίστηκε, μεταξύ άλλων, η εισαγωγή του συνόλου των μετοχών της στο ΧΑΑ και η αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου. Με τον τρόπο αυτό διετέθη σε **ιδιώτες μειοψηφικό**

ποσοστό 38,67% και διατηρήθηκε στην κυριότητα του ελληνικού Δημοσίου πλειοψηφικό ποσοστό 61,33% (Μπενίσης, 2020).

- 2006: Διεύρυνση δυνατότητας συμμετοχής ιδιωτών στο 49% των μετοχών.

Βάσει των διατάξεων του κωδικοποιημένου καταστατικού της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., το οποίο εγκρίθηκε κατά την 24η Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων, στις 30.6.2006 (ΕΥΔΑΠ, 2006), ορίζεται ότι η εταιρεία τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ και λειτουργεί βάσει των κανόνων της ιδιωτικής οικονομίας, **χωρίς να μεταβάλλεται ο χαρακτήρας της ως Εταιρείας που ασκεί δραστηριότητες κοινής ωφελείας** (άρθρο 1). Περαιτέρω, επαναλαμβάνονται οι αναφερόμενες στην προηγούμενη σκέψη διατάξεις περί: [...] γ) **της δυνατότητας του ελληνικού Δημοσίου να διαθέτει σε επενδυτές μετοχές κατά ποσοστό που δεν υπερβαίνει το 49% του εκάστοτε μετοχικού κεφαλαίου** (άρθρα 3, 4 §§ 1α', 3 και 5 § 5).

Περίοδος 2010 - σήμερα

Κατά την περίοδο των μνημονίων, οι δανειστές βρίσκονταν σε συνεχή προσπάθεια αποδέσμευσης της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. από τον σκληρό πυρήνα του Δημοσίου, θέτοντας το εν λόγω ζήτημα ως προαπαιτούμενο σε κρίσιμες ενδιάμεσες διαπραγματεύσεις - αξιολογήσεις.

Την περίοδο 2010-2014, υπήρξαν αποφάσεις προς αυτή την κατεύθυνση, μέσω της μεταβίβασης ποσοστού 61,3% των μετοχών της Εταιρείας στο ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε., με σκοπό την άμεση και πλήρη αποκρατικοποίησή της και πώλησης του εν λόγω ποσοστού μετοχών σε πιθανούς ιδιώτες επενδυτές. Η δημιουργία της Ελληνικής Εταιρίας Συμμετοχών και Περιουσίας (γνωστής ως «Υπερταμείο») απομάκρυνε την προοπτική της ταχείας ιδιωτικοποίησης της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. αφού ως καταστατικός στόχος του Υπερταμείου τέθηκε η αξιοποίηση της περιουσίας του Δημοσίου και όχι η ιδιωτικοποίησή της.

Την περίοδο που περιγράφουμε (2010 ως σήμερα) εκδόθηκαν δύο αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ), οι οποίες ακύρωσαν πράξεις της διοίκησης ως αντισυνταγματικές και έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. στον στενό πυρήνα του Δημοσίου.

Η πρώτη ήταν η απόφαση 1906/2014 του ΣτΕ (Ακύρωση μεταβίβασης ΕΥΔΑΠ στο ΤΑΙΠΕΔ, 2014), που ακύρωσε τη μεταφορά του 34% των μετοχών από το Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.

Η δεύτερη -και πολύ πρόσφατη- ήταν η απόφαση 190/2022 του Ανωτάτου Δικαστηρίου, που έκρινε ως αντισυνταγματική τη μεταβίβαση της πλειοψηφίας των μετοχών της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. στην Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας, που ανήκει στο Δημόσιο. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη, όχι μόνο δεν εφάρμοσε την απόφαση αυτή, αλλά επιχείρησε να την «ακυρώσει» επί της ουσίας με νομοθετική ρύθμιση το περασμένο καλοκαίρι, που διατηρούσε τον έλεγχο

της ΕΥΔΑΠ στο Υπερταμείο. Πρόσφατα (Μάρτιος 2023), η Επιτροπή Συμμόρφωσης του ΣτΕ ζήτησε την εφαρμογή της ανωτέρω απόφασης εντός εξαμήνου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι προσφυγές που οδήγησαν στις δύο παραπάνω αποφάσεις του ΣτΕ κατατέθηκαν από συλλόγους εργαζομένων της ΕΥΔΑΠ Α.Ε, γεγονός που καταδεικνύει τη μεγάλη προσπάθεια των συνδικαλιστικών οργανώσεων να παραμείνει η Εταιρεία υπό δημόσιο έλεγχο.

Αναλυτικότερα, την τελευταία δεκαετία είχαμε:

- 2012: Μεταβίβαση του 27,3% του μετοχικού κεφαλαίου από το Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.

Σύμφωνα με σχετική γνωστοποίηση στις 27.1.2012, μεταβιβάστηκαν από το Δημόσιο 29.074.500 μετοχές της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., και ισάριθμων δικαιωμάτων ψήφου, ήτοι ποσοστό 27,3% του μετοχικού κεφαλαίου της Εταιρείας στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α.Ε. (ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.). Η μεταβίβαση έγινε κατόπιν εκτέλεσης εξωχρηματοστηριακής συναλλαγής, σε εφαρμογή των παραγράφων 4 & 5 του άρθρου 2 του νόμου 3986/2011 (ΦΕΚ 152/Α') και της υπ' αριθμ. 195/2011 (ΦΕΚ 2501/Β') απόφασης της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων (ΔΕΑΑ).

- 2012: Μεταφορά του 34% των μετοχών από το Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε.

Βάσει της απόφασης 206/25.4.2012 (Β' 1363/26.4.2012) της Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιρθρώσεων και Αποκρατικοποιήσεων, μεταβιβάστηκαν, χωρίς αντάλλαγμα, από το Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε. περί τις 36.245.000 μετοχές της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. (ποσοστό 34,03% του μετοχικού κεφαλαίου).

- 2014: Απόφαση ΣτΕ - Ακύρωση μεταφοράς του 34% από το Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ

Με την απόφαση 1906/2014 του Συμβουλίου Επικρατείας (ΣτΕ, 2014) έγινε «δεκτή η αίτηση για την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης ως προς τη μεταβίβαση, από το Δημόσιο στο ΤΑΙΠΕΔ, μετοχών που αντιστοιχούν σε ποσοστό 34,033% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. Κρίθηκε ότι η αποξένωση του ελληνικού Δημοσίου από την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., του οποίου η διατήρηση είναι αναγκαία για να μη μετατραπεί η δημόσια επιχείρηση σε ιδιωτική, συνιστά παράβαση του Συντάγματος».

— Συνοπτικό σκεπτικό της απόφασης 1906/2014 του ΣτΕ

Η υπ' αρ. 1906/2014 απόφαση της Ολομέλειας του ΣτΕ έβαλε τέλος στη στόχευση της κυβέρνησης Σαμαρά - Βενιζέλου να ιδιωτικοποιήσει πλήρως την ΕΥΔΑΠ Α.Ε., αποξενώνοντας

το ελληνικό Δημόσιο από κάθε οικονομικό, μετοχικό αλλά και ουσιαστικό δικαίωμα του επί του ζωτικής σημασίας δημόσιου αγαθού, του νερού, στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής.

Στην απόφαση, αρχικά, αναλύεται το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής, με το οποίο η χώρα είχε δεσμευτεί να πραγματοποιήσει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων, ύψους 50 δισ. ευρώ, για την περίοδο 2011 – 2015, **άπαντα τα έσοδα του οποίου θα πήγαιναν στην πληρωμή του δημόσιου χρέους.**

Για την ΕΥΔΑΠ Α.Ε. προβλεπόταν η μεταβίβαση στο ΤΑΙΪΠΕΔ, με σκοπό την ιδιωτικοποίηση, του σύνολο των μετοχών της Εταιρείας, τις οποίες είχε στην κυριότητά του το Δημόσιο, ήτοι ποσοστό (27,297% + 34,033%) 61,33%, με το πρώτο πακέτο του 27,297% να έχει ήδη μεταβιβαστεί.

Ακολούθως, αφού, στην απόφαση, αναλύεται το νομικό καθεστώς που διέπει την ΕΥΔΑΠ Α.Ε. συμπεραίνεται μεταξύ άλλων ότι:

α. Είναι κοινώς γνωστό ότι η συνεχής και ικανοποιητική από κάθε άποψη παροχή των υπηρεσιών της ΕΥΔΑΠ είναι, κατά κυριολεξία, ζωτικής σημασίας για τους ανθρώπους και όχι απλώς μια παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας προς αυτούς.

β. Η ΕΥΔΑΠ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα παροχής υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, στο οποίο (δικαίωμα) συμπεριλαμβάνονται η μελέτη, κατασκευή, εγκατάσταση, λειτουργία, εκμετάλλευση, διαχείριση, επέκταση και ανανέωση συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και η άντληση, αφαλάτωση, επεξεργασία, αποθήκευση, μεταφορά, διανομή και διαχείριση των προς τους σκοπούς αυτούς αποδομένων υδάτων πάσης φύσεως, καθώς και τα έργα και οι δραστηριότητες συλλογής, μεταφοράς, επεξεργασίας, αποθήκευσης και διαχείρισης των πάσης φύσεως λυμάτων (πλην των τοξικών) και η διανομή διάθεση και διαχείριση των προϊόντων των δικτύων αποχετεύσεως και

γ. Χορηγήθηκε στην ΕΥΔΑΠ Α.Ε., εντός της περιοχής όπου ασκεί τη δραστηριότητά της και για χρονικό διάστημα είκοσι (20) ετών, με δυνατότητα παρατάσεως, **το αποκλειστικό δικαίωμα της παροχής υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, ως δικαίωμα ανεκχώρητο και αμεταβίβαστο, περαιτέρω δε ορίσθηκε ότι το ελληνικό Δημόσιο και η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. συνάπτουν σύμβαση, στην οποία προβλέπονται, μεταξύ άλλων, οι όροι της ανανέωσης του εν λόγω δικαιώματος και οι λόγοι της ανακλήσεώς του, καθώς και το τίμημα που καταβάλλεται για τη διάθεση ακατέργαστου ύδατος από το ελληνικό Δημόσιο στην ΕΥΔΑΠ Α.Ε. καθώς και ότι προβλέφθηκε κρατική επιχορήγηση του επενδυτικού προγράμματος της ΕΥΔΑΠ Α.Ε., είτε από κοινοτικούς πόρους είτε από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, με παραπομπή στην ως άνω σύμβαση για τον ειδικότερο καθορισμό του επενδυτικού προγράμματος, του ποσοστού και του ανωτάτου ποσού της επιχορηγήσεως.**

Το δικαστήριο καταλήγει στη σκέψη ότι η παροχή υπηρεσιών κοινής ωφελείας (όπως αυτή της ΕΥΔΑΠ) δεν συνιστά δραστηριότητα αναπόσπαστη από τον πυρήνα της κρατικής εξουσίας και ότι αυτό ισχύει και προκειμένου περί των υπηρεσιών υδρεύσεως και αποχετεύσεως, τις οποίες δύναται να παρέχει μια δημόσια επιχείρηση που λειτουργεί υπό νομικό καθεστώς ιδιωτικού δικαίου ως ανώνυμη εταιρεία. Ότι οι υπηρεσίες της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. παρέχονται μονοπωλιακώς, σε μεγάλο πληθυσμό διαβιούντα υπό δυσμενείς οικιστικές συνθήκες στον περιορισμένο χώρο της Αττικής, από δίκτυα που είναι μοναδικά στην περιοχή και ανήκουν στα πάγια περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας. Συνίστανται δε οι υπηρεσίες αυτές στην ύδρευση και στην αποχέτευση, που είναι αναγκαίες για την υγιεινή διαβίωση και, ιδίως, στην παροχή του πόσιμου ύδατος, φυσικού αγαθού απαραίτητου για την επιβίωση που καθίσταται σπανιότερο συν τω χρόνω. Πλην όμως με τη μεταβίβαση και του υπόλοιπου πακέτου των μετοχών της ΕΥΔΑΠ στο ΤΑΙΠΕΔ και, ακολούθως, σε ιδιώτες, δηλαδή του 34,033%, έγινε δεκτό ότι το ελληνικό Δημόσιο χάνει κάθε δικαίωμά του, ότι αυτό παραβιάζει την απαγόρευση που υπήρχε για μη μεταβίβαση σε ιδιώτες άνω του 49% των μετοχών της ΕΥΑΠ που ανήκουν στο Δημόσιο και ότι το τελευταίο θα έχανε όχι μόνο το ιδιοκτησιακό του δικαίωμα αλλά και κάθε έλεγχο λόγω και της μη εκλογής της πλειοψηφίας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας, το οποίο είναι το ανώτατο διοικητικό όργανο της εταιρείας που διαμορφώνει τη στρατηγική και πολιτική της ανάπτυξής της και διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία της. Η δε κατ' ουσία μετατροπή της δημοσίας επιχειρήσεως σε ιδιωτική, που λειτουργεί με γνώμονα το κέρδος, καθιστά αβέβαιη τη συνέχεια της παροχής προσιτών υπηρεσιών κοινής ωφελείας, και μάλιστα υψηλής ποιότητας και ότι τέτοια αβεβαιότητα είναι κάθετη αντίθετη με το Σύνταγμα και τις διατάξεις περί προστασίας της υγείας και της υποχρέωσης του Κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών του.

Συνεπώς, το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής Αποκρατικοποιήσεων με την οποία θα μεταβιβάζονταν στο ΤΑΙΠΕΔ και οι τελευταίες μετοχές της Εταιρείας που είχε στην κυριότητά του το Δημόσιο, καθόσον μάλιστα αφενός βάσει της σχετικής νομοθεσίας τα όποια δικαιώματα μεταβιβάζονταν στο ΤΑΙΠΕΔ δεν γινόταν να αναμεταβιβασθούν στον προηγούμενο κύριο ή δικαιούχο και αφετέρου η μεταβίβαση έγινε χωρίς να έχει παραλλήλως ιδρυθεί «ρυθμιστική αρχή υδάτων» και να έχει διαχωρισθεί το δίκτυο από την παροχή υπηρεσιών, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Αποκρατικοποιήσεων 2011-2015.

- 2018: Επιστροφή του 16% της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. από το ΤΑΙΠΕΔ στο Δημόσιο

Το 2018, η ΕΥΔΑΠ Α.Ε. τέθηκε εκτός του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και το ΤΑΙΠΕΔ Α.Ε. επέστρεψε τις μετοχές που είχε στην Εταιρεία πίσω στο Δημόσιο.

Πρόσφατες εξελίξεις: Κυβερνητική επιμονή στην ιδιωτικοποίηση του νερού και αποφάσεις ΣτΕ

- 2022: Απόφαση ΣτΕ - Ακύρωση της κατοχής του 50% των μετοχών από την ΕΕΣΥΠ Α.Ε., επιστροφή τους στο Δημόσιο

Ο έλεγχος της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. από το ελληνικό Δημόσιο κρίθηκε από το ΣτΕ συνταγματικώς επιβεβλημένος, όχι απλώς με την άσκηση εποπτείας επ' αυτής, αλλά και δια του μετοχικού της κεφαλαίου και της διοίκησης των εταιρειών ύδρευσης (σ.σ.: αντίστοιχη απόφαση υπάρχει και για την ΕΥΑΘ Α.Ε.). Η απόφαση 190/2022 της Ολομέλεια του Δικαστηρίου έκρινε αντισυνταγματικές τις διατάξεις του νόμου που ψηφίστηκε το 2016.

Οι αποφάσεις του ΣτΕ για την επιστροφή των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ στο Δημόσιο

— Συνοπτικό σκεπτικό των αποφάσεων 190/2022 και 191/2022 του ΣτΕ

Με τις αποφάσεις υπ' αρ. 190 και 191 του 2022 η Ολομέλεια του ΣτΕ **προχώρησε ένα βήμα περαιτέρω προς τη διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου και των πολιτών**, όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης, αποχέτευσης και όλων των συναφών δικαιωμάτων στην περιοχή της Αττικής και της Θεσσαλονίκης.

Ακύρωσε τις πράξεις με τις οποίες μεταβιβάστηκε το πλειοψηφικό πακέτο του 50% συν μίας μετοχής του μετοχικού κεφαλαίου, που κατείχε το ελληνικό Δημόσιο στις ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ, προς την Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε. (ΕΕΣΥΠ Α.Ε.), **παρόλο που ο σχετικός νόμος 4389/2016 αναφέρει ότι σκοπός της ΕΕΣΥΠ είναι η συλλογική αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου και η αποδοτικότερη διαχείρισή τους για τη διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος και ότι η αξιοποίηση των δημόσιων επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας, όπως των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ, δεν περιλαμβάνει την αποξένωση του ελληνικού Δημοσίου, ως μοναδικού μετόχου της (ΕΕΣΥΠ), από την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και της ΕΥΑΘ Α.Ε.**

Δηλαδή, το Δικαστήριο, βασιζόμενο στο σκεπτικό της προηγούμενης απόφασης, έκρινε ότι οι υπηρεσίες ύδρευσης είναι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, απολύτως ζωτικής σημασίας για τον πληθυσμό της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, σε τέτοιο βαθμό που ακόμα και εάν εξασφαλίζονται τόσο τα πλειοψηφικά ιδιοκτησιακά δικαιώματα του Δημοσίου όσο και η εκλογή της πλειοψηφίας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου των επιχειρήσεων αυτών από το κατέχον την πλειοψηφία του μετοχικού κεφαλαίου της Δημόσιο, το τελευταίο δεν επιτρέπεται να επιδιώκει, προεχόντως ή παραλλήλως, οικονομικούς ή άλλους σκοπούς, έστω και υπαγορευόμενους από το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον, όταν οι σκοποί αυτοί ανταγωνίζονται ή θέτουν σε κίνδυνο την αξιόλογη αδιάλειπτη και υψηλής ποιότητας

παροχή των, ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο, ως άνω υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης.

Έτσι, το Δικαστήριο έκρινε ότι το ελληνικό Δημόσιο δια της ΕΕΣΥΠ, της οποίας είναι ο μόνος μέτοχος, που με τη σειρά της έχει το 50,003% των μετοχών των εταιρειών ύδρευσης και αποχέτευσης **θέτει ακριβώς σε κίνδυνο τις υπηρεσίες αυτές, καθόσον η επαγγελματική και επιχειρηματική διαχείριση της περιουσίας της ΕΕΣΥΠ, προς επίτευξη του μέγιστου οικονομικού αποτελέσματος από την εκμετάλλευσή της με ποικίλους τρόπους, μπορεί ενδεχομένως να αποβεί εις βάρος της ποιότητας, της καθολικότητας ή της προσιτής τιμής των παρεχομένων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης και ότι επιπλέον το ελληνικό Δημόσιο δεν θα μπορεί λόγω της σχετικής νομοθεσίας να ασκεί έλεγχο επί του Διοικητικού Συμβουλίου της ίδιας της ΕΕΣΥΠ, που με τη σειρά της ορίζει τα μέλη της διοίκησης των εταιρειών ύδρευσης.**

Δικαιολογεί την απόφασή του γιατί η ΕΕΣΥΠ ΑΕ δημιουργήθηκε προς επίτευξη ειδικού δημοσίου σκοπού, ο οποίος συνίσταται στη διαχείριση και αξιοποίηση, κατά τρόπο επικερδή για την Εταιρεία και με πρόσφορες προς τούτο μεθόδους, των μεταβιβασθέντων σε αυτήν περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου με συγκεκριμένο τρόπο διάθεσης κερδών τόσο για την αποπληρωμή των δανειακών υποχρεώσεων της Ελλάδας όσο και για την υλοποίηση της εν γένει αναπτυξιακής - επενδυτικής πολιτικής του Δημοσίου, αλλά και της ίδιας της ΕΕΣΥΠ.

Επομένως, ο νόμος 4389/2016, κατά το μέρος που προβλέπει τη μεταβίβαση στην ΕΕΣΥΠ ποσοστού άνω του 50% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και της ΕΥΑΘ Α.Ε., κρίθηκε ότι αντίκειται πάλι στα άρθρα 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος, **· τούτο δε ακόμη και υπό την εκδοχή ότι, το ποσοστό που κατέχει η ΕΕΣΥΠ (50% συν μία μετοχή) δεν δύναται να το μεταβιβάσει σε ιδιώτες, δεσμευόμενη σχετικώς από τα κριθέντα με την απόφαση της Ολομελείας ΣτΕ 1906/2014.**

Άρθρα του Συντάγματος της Ελλάδας που σχετίζονται με τις αποφάσεις του ΣτΕ:

Άρθρο 5: (Ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, προσωπική ελευθερία)

--Παρ. 5. Καθένας έχει δικαίωμα στην προστασία της υγείας και της γενετικής του ταυτότητας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία κάθε προσώπου έναντι των βιοϊατρικών παρεμβάσεων.

Άρθρο 21: (Προστασία οικογένειας, γάμου, μητρότητας και παιδικής ηλικίας, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες)

--Παρ. 3. Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.

Τι είχε προβλεφθεί κατά την ένταξη των ΕΥΔΑΠ – ΕΥΑΘ στο Υπερταμείο

Η ένταξη του 50% συν μία μετοχές των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ στο Υπερταμείο το 2016 συνοδεύτηκε από τη νομοθετικά θεσπισμένη αίρεση των περιορισμών που προκύπτουν από το Σύνταγμα και τις δικαστικές αποφάσεις, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο άρθρο 2 παρ. 3 του νόμου 4425/2016.

Πιο αναλυτικά στο εν λόγω άρθρο αναφέρεται:

«Άρθρο 2

1. Το πρώτο εδάφιο της παρ. 6 του άρθρου 197 του ν. 4389/2016 (Α' 94) αντικαθίσταται ως εξής: "6. Την ημερομηνία καταχώρησης του καταστατικού της ΕΔΗΣ στο Γ.Ε.ΜΗ., το σύνολο των μετοχών κυριότητας του Ελληνικού Δημοσίου στις δημόσιες επιχειρήσεις που απαριθμούνται στο Παράρτημα Δ' και στο Παράρτημα Ε', τα οποία αποτελούν αναπόσπαστα μέρη του παρόντος νόμου, μεταβιβάζονται αυτοδικαίως και χωρίς αντάλλαγμα στην ΕΔΗΣ".

2. Μετά την παρ. 6 του άρθρου 210 του ν. 4389/2016 (Α' 94) προστίθεται νέα παράγραφος 7 ως εξής: "7. Η ειδική εκκαθάριση, στο καθεστώς της οποίας έχει τεθεί η υπό στοιχείο 4 του Παραρτήματος Ε' δημόσια επιχείρηση, «ΕΛ.Β.Ο. Α.Β.Ε.», δεν επηρεάζεται από την εν λόγω μεταβίβαση και συνεχίζεται με τους ίδιους όρους και συμφωνίες μέχρι την περάτωσή της".

3. Με την επιφύλαξη των περιορισμών που προκύπτουν από το Σύνταγμα και της υποχρέωσης συμμόρφωσης στις δικαστικές αποφάσεις, προστίθεται, μετά το Παράρτημα Δ' του ν. 4389/2016 (Α' 94), Παράρτημα Ε' ως εξής: "Παράρτημα Ε' (Επιχειρήσεις που μεταβιβάζονται στην ΕΔΗΣ-Ομάδα Β'): 1. ΕΥΑΘ Α.Ε. 2. ΕΥΔΑΠ Α.Ε. 3. ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ Α.Ε. (Κτύπ Α.Ε.) 4. ΕΛΒΟ ΑΒΕ 5. ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε. 6. ΔΕΗ Α.Ε.».

Πως αντιμετώπισε η κυβέρνηση τις αποφάσεις 190 και 191/2022 του ΣτΕ

Η κυβέρνηση Μητσοτάκη, με τις διατάξεις των άρθρων 114 - 115 του νόμου 4964/2022 τον Ιούλιο του 2022, προσπάθησε να παρακάμψει τις αποφάσεις υπ' αρ. 190 και 191/2022 της Ολομέλειας του ΣτΕ, πέντε μήνες μετά την έκδοσή τους και ενώ είχε πλήρη γνώση περί αυτών.

Με αυτόν τον τρόπο επέλεξε να παραμείνουν οι μετοχές των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ στο Υπερταμείο και εισήγαγε διατάξεις για το αμεταβίβαστο και ακατάσχετο των μετοχών των εν λόγω Εταιρειών και την ενίσχυση του ρόλου της Γενικής Συνέλευσης της ΕΕΣΥΠ, αλλά και την νομιμοποίηση των πράξεων και αποφάσεων των εταιρειών ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ που έχουν ληφθεί μετά τη μεταβίβαση των μετοχών των εταιρειών αυτών από το Δημόσιο στην ΕΕΣΥΠ, καθώς και οι πράξεις και αποφάσεις της εταιρείας αυτής ως προς τη διοίκηση και διαχείριση των εταιρειών ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ. Ο ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ είχε καταθέσει τότε ένσταση αντισυνταγματικότητας.

Η Επιτροπή Συμμόρφωσης του ΣτΕ καλεί την κυβέρνηση να «συμμορφωθεί»

Πριν από λίγες ημέρες (Μάρτιος 2023) δημοσιεύτηκαν αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, με τις οποίες έκρινε ότι η εκτελεστική και νομοθετική εξουσία, με τα άρθρα 114 και 115 του νόμου 4964/2022, δεν συμμορφώθηκαν προς τις αποφάσεις 190 και 191/2022. Οι αποφάσεις περί μη συμμόρφωσης προέκυψαν μετά από σειρά αιτήσεων που κατέθεσαν στο ΣτΕ σωματεία εργαζομένων στην ΕΥΔΑΠ και πολίτες.

Το ΣτΕ έχει, πλέον, διατάξει το Υπουργείο Οικονομικών να προβεί σε όλες τις απαιτούμενες ενέργειες, το αργότερο εντός εξαμήνου, για να επιστραφούν οι μετοχές των ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ στο Δημόσιο.

Η επιμονή της κυβέρνησης Μητσοτάκη έχει ξεσηκώσει μεγάλες διαμαρτυρίες. Και από την κοινωνία και από τους εργαζόμενους. Στις αρχές Απριλίου 2023, ο κ. Μητσοτάκης προχώρησε σε δήλωση, σύμφωνα με την οποία οι ΕΥΔΑΠ και ΕΥΑΘ θα αποσπαστούν από το Υπερταμείο και θα επιστρέψουν στο Δημόσιο. Αυτό, όμως, κατά τον ίδιο θα γίνει μετά τις εκλογές της 21^{ης} Μαΐου 2023.

Ο ΣΥΡΙΖΑ-Προοδευτική Συμμαχία απάντησε με την κατάθεση τροπολογίας στη Βουλή, η οποία προέβλεπε την άμεση επιστροφή των δύο Εταιρειών στο Δημόσιο.

Η επιχείρηση παραχώρησης του ΕΥΣ σε ιδιώτες και το νέο «μπλόκο» από το ΣτΕ

Το φθινόπωρο του 2021, η κυβέρνηση Μητσοτάκη εκκίνησε διαδικασία παραχώρησης, μέσω διαγωνισμού, της συντήρησης και της λειτουργίας του Εξωτερικού Υδροδοτικού Συστήματος Αττικής (ΕΥΣ Αττικής), που περιλαμβάνει ταμειυτήρες, αντλιοστάσια, δίκτυα, κ.ά. Μια επιλογή που οδηγούσε σε ιδιωτικοποίηση του νερού της Αττικής.

Και σε αυτή την περίπτωση, το ΣτΕ παρενέβη και μπλόκαρε την παραχώρηση μέσω ΣΔΙΤ.

— Συνοπτικό σκεπτικό απόφασης 1886/2022 του Δ' Τμήματος του ΣτΕ για την ακύρωση του ΣΔΙΤ για τη διαχείριση και λειτουργία του Εξωτερικού Υδροδοτικού Συστήματος Αττικής

Με την κρινόμενη αίτηση ζητήθηκε α) η ακύρωση της 57/15.1.2021 πράξης της Διυπουργικής Επιτροπής Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΔΕΣΔΙΤ), με την οποία εγκρίθηκε η 5/11.1.2021 πρόταση του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών για την υπαγωγή στις διατάξεις του νόμου 3389/2005 περί ΣΔΙΤ του έργου «Λειτουργία, συντήρηση, επισκευή και αποκατάσταση των παγίων του Εξωτερικού Υδροδοτικού Συστήματος (ΕΥΣ) για την κάλυψη των αναγκών της μείζονος περιοχής πρωτευούσης, μέσω ΣΔΙΤ», και β) των συναφών με αυτή διαγωνιστικών πράξεων του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών (διενέργεια δημόσιου

διεθνούς διαγωνισμού με τη διαδικασία του ανταγωνιστικού διαλόγου για την ανάθεση σύμβασης Σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), τεύχος πρόσκλησης υποβολής εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την Α' φάση του διαγωνισμού αυτού, και Διακήρυξη της Α' φάσης του διαγωνισμού για την ανάθεση με ΣΔΙΤ του ως άνω έργου).

Το Δικαστήριο έκρινε ότι κατά τη σύμφωνη προς το Σύνταγμα ερμηνεία αυτού, στο Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών παρέχεται η δυνατότητα να αναθέτει «σε ανάδοχο που αναδεικνύεται μέσω διαγωνιστικής διαδικασίας, σύμφωνα με τον ν. 3389/2005 [περί συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα]», την εκτέλεση ειδικού και συγκεκριμένου κάθε φορά έργου ή την παροχή συγκεκριμένης επίσης υπηρεσίας προς «συντήρηση και λειτουργία του ΕΥΣ της μείζονος περιοχής Πρωτευούσης», εφόσον διαπιστώνεται, αιτιολογημένα, η ανάγκη προσφυγής στη διαδικασία αυτή και, επιπροσθέτως, υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι διασφαλίζονται πλήρως, μεταξύ άλλων, η καταλληλότητα του ιδιωτικού φορέα για την εκτέλεση του έργου ή την παροχή της υπηρεσίας, καθώς και η αποτελεσματική εποπτεία του οικείου δημόσιου φορέα καθ' όλη τη διάρκεια της σύμπραξης. Δεν παρέχεται, όμως, στον αρμόδιο «Δημόσιο Φορέα» δυνατότητα να συνάπτει σύμβαση Σύμπραξης Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα με αντικείμενο την εν γένει «συντήρηση και λειτουργία του ΕΥΣ της μείζονος περιοχής Πρωτευούσης» στο σύνολό του, και να αναθέτει με σύμβαση σε ιδιωτικό φορέα όλα γενικώς τα έργα και τις υπηρεσίες που σχετίζονται με τη συντήρηση και λειτουργία του ΕΥΣ κατά τη διάρκεια της ΣΔΙΤ.

Αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή, που θα θεωρούσε ότι είναι δυνατή η ανάθεση του συνόλου των απαιτούμενων για την συντήρηση και λειτουργία του ΕΥΣ έργων και υπηρεσιών σε ιδιωτικό φορέα, δυνάμει σύμβασης ΣΔΙΤ, ήτοι δυνάμει συστήματος το οποίο σύμφωνα με τον νόμο 3389/2005 περιλαμβάνει, ως αναγκαία προϋπόθεση, την ανάληψη εκ μέρους του ιδιωτικού φορέα «ουσιώδους μέρους των κινδύνων που συνδέονται με την χρηματοδότηση, την κατασκευή, την διαθεσιμότητα ή τη ζήτηση του αντικειμένου της Σύμπραξης και των συναφών κινδύνων [όπως ο διαχειριστικός και ο τεχνικός κίνδυνος]», θα αντέκειτο στα άρθρα 5 παρ. 5 και 21 παρ. 3 του Συντάγματος, καθώς και στα κριθέντα από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου (ΣτΕ 190/2022 και 1906/2014 Ολομ). Και τούτο διότι ο εκ του Συντάγματος επιβαλλόμενος έλεγχος του Κράτους στον αρμόδιο φορέα παροχής υπηρεσιών ύδρευσης, εν προκειμένω στην ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και στην Εταιρεία Παγίων ΕΥΔΑΠ, που αποτελούν ενιαίο λειτουργικό σύστημα, προδήλως εκτείνεται και στα έργα και υπηρεσίες διαχείρισης, συντήρησης, επισκευής, κατασκευής, επέκτασης, ανανέωσης και εκμετάλλευσης του συνόλου της μοναδικής υφιστάμενης βασικής υποδομής για την παροχή υπηρεσιών ύδρευσης στον πληθυσμό της Αττικής, η οποία έχει μεταβιβασθεί στους ανωτέρω δύο φορείς για την εκπλήρωση του σκοπού τους και για την οποία φέρουν την ευθύνη καλής λειτουργίας. Ο έλεγχος αυτός ουσιαστικά αναιρείται και καθίσταται άνευ περιεχομένου, αν η διαχείριση, συντήρηση και λειτουργία του «Εξωτερικού Υδροδοτικού Συστήματος της μείζονος περιοχής Πρωτευούσης»

ως ενιαίου συνόλου ανατεθεί σε ιδιωτικό φορέα, ο οποίος φέρει ο ίδιος την ευθύνη της απρόσκοπτης και αδιάλειπτης καλής λειτουργίας του συστήματος υδροδότησης και αναλαμβάνει ο ίδιος, στο πλαίσιο της συμβατικής σχέσης που τον συνδέει με το Δημόσιο, τους κινδύνους και τις συνέπειες τυχόν αποτυχίας του.

Εν προκειμένω, λοιπόν, έκρινε ότι με τις παραπάνω προσβαλλόμενες πράξεις, επιχειρείται η ανάθεση σε ιδιωτικό φορέα, με ΣΔΙΤ, «του συνόλου των παρεχόμενων υπηρεσιών που αφορούν στη λειτουργία, συντήρηση, επισκευή, αποκατάσταση των παγίων ανήκουν στην Εταιρεία Παγίων ΕΥΔΑΠ και χρησιμοποιούνται για την συλλογή, αποθήκευση και μεταφορά ακατέργαστου νερού από τις πηγές μέχρι την είσοδο των Μονάδων Επεξεργασίας Νερού», δηλαδή η ανάθεση του συνόλου των Εργασιών Τυπικής Λειτουργίας, των Εργασιών Συνήθους Συντήρησης, των Εργασιών Βαριάς Συντήρησης και των Εργασιών Έκτακτης Λειτουργίας του ΕΥΣ, οπότε τις ακύρωσε.

Το πρόσφατο κυβερνητικό εγχείρημα για την ιδιωτικοποίηση του νερού

Με τον νόμο 5037/2023 που ψηφίστηκε πριν από λίγες μέρες η διαμόρφωση της υδατικής πολιτικής και η εποπτεία των παρόχων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης απομακρύνεται από το κράτος και περνάει στην αρμοδιότητα μιας Ρυθμιστικής Αρχής.

Η επιλογή αυτή της κυβέρνησης Μητσοτάκη έχει εντείνει τις ανησυχίες των πολιτών και των επιστημονικών φορέων καθώς με αυτόν τον τρόπο χάνεται ο χαρακτήρας του νερού ως κοινωνικού αγαθού και ανοίγει η κερκόπορτα της ιδιωτικοποίησης.

Διεθνείς οργανισμοί και δικαίωμα στο πόσιμο νερό

Το ζήτημα του ανθρώπινου δικαιώματος στο πόσιμο νερό και οι άξονες για τη δημόσια εποπτεία και λειτουργία των εταιρειών ύδρευσης δεν εκφεύγει του ενδιαφέροντος διεθνών και υπερεθνικών οργανισμών, που έχουν ως στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των πολιτών όλου του πλανήτη.

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η **ένταξη της πρωτοβουλίας για «καθαρό και προσβάσιμο για όλους νερό» στους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ)**, όπως εξαγγέλθηκαν και εγκρίθηκαν ομόφωνα το 2015 από τους ηγέτες, ως Ατζέντα 2030. Πιο συγκεκριμένα, **ο στόχος 6 έχει στο επίκεντρό του τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας και τη βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους τους πολίτες, το ίδιο ισχύει και για το ψήφισμα 64/292 του 2010 της γενικής συνέλευσης του ΟΗΕ, το οποίο ορίζει το πόσιμο νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα (Unesco, 2015).**

Την ίδια στιγμή, ψηφίσματα όπως της 8^{ης} Σεπτεμβρίου 2015 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου σχετικά με τη συνέχιση της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών «Δικαίωμα στο νερό» (Right2Water), ενισχύουν την προσπάθεια για τη διατήρηση και ενίσχυση του δημόσιου χαρακτήρα του νερού (Δικαίωμα στο νερό (RIGHT2WATER), 2015).

Αναλυτικά:

Ψήφισμα 64/292 ΟΗΕ - Πρόσβαση στο καθαρό νερό ως ανθρώπινο δικαίωμα

Τον Ιούλιο του 2010 η γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών αναγνώρισε, με το ψήφισμα 64/292, «το δικαίωμα στο ασφαλές και καθαρό πόσιμο νερό και στην υγιεινή ως ανθρώπινο δικαίωμα, ουσιώδες για την πλήρη απόλαυση της ζωής και όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Με το εν λόγω ψήφισμα, ο ΟΗΕ συνέδεσε το δικαίωμα στο νερό με τις υποχρεώσεις των κρατών, οι οποίες απορρέουν από το σύνολο των Διεθνών Συνθηκών του Δικαίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Στις 24 Σεπτεμβρίου 2010 το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, επικαλούμενο μεταξύ άλλων το ψήφισμα της γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, επιβεβαίωσε ομόφωνα ότι «το ανθρώπινο δικαίωμα στο ασφαλές πόσιμο νερό και στην υγιεινή πηγάζει από το δικαίωμα σε ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο και σχετίζεται άρρηκτα [...] με το δικαίωμα στη ζωή και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια».

Με την αναγνώριση ενός ανεξάρτητου δικαιώματος στο νερό, από τα ανωτέρω ψηφίσματα, αποσαφηνίστηκαν οι υποχρεώσεις του κράτους ως εξής: α) υποχρέωση σεβασμού, βάσει της οποίας το κράτος οφείλει να απέχει από οποιαδήποτε πράξη ή πολιτική που δεν προωθεί την ικανοποίηση ενός τέτοιου δικαιώματος, β) υποχρέωση προστασίας, όπου το κράτος οφείλει να εμποδίζει τρίτους από το να παρεμβαίνουν στην απόλαυση του δικαιώματος και να εφαρμόζει την κατάλληλη νομοθεσία και γ) υποχρέωση για εκπλήρωση, που σημαίνει ότι το κράτος οφείλει να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα που θα βοηθήσουν στο να ικανοποιηθεί το δικαίωμα αυτό με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Ακολούθως, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών επεσήμανε τέσσερα στοιχεία-κλειδιά για να αποδώσει κανονιστικό περιεχόμενο στο συγκεκριμένο δικαίωμα, η τήρηση των οποίων πληροί τις προϋποθέσεις της βιωσιμότητας:

α) το νερό πρέπει να είναι διαθέσιμο σε επαρκείς ποσότητες για προσωπική και οικιακή χρήση,

β) το νερό για οικιακή και προσωπική χρήση θα πρέπει να είναι ασφαλές και καθαρό, απαλλαγμένο από κάθε μορφής μόλυνσης. Όσον αφορά στην ποιότητα δεν θα πρέπει να παραβλέπονται τα ζητήματα υγιεινής και τα ζητήματα διαχείρισης των λυμάτων,

γ) το νερό και οι παροχές νερού θα πρέπει να είναι προσβάσιμες σε όλους. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμο σε σχέση με την απόσταση από το σπίτι, την εργασία, κ.λπ., του καθενός, οικονομικά προσβάσιμο ακόμη και σε εκείνους που είναι πολύ φτωχοί και χωρίς διάκριση, με ιδιαίτερη πρόνοια για τους φτωχούς και τις ευπαθείς ομάδες και τέλος,

δ) οποιαδήποτε πληροφορία αφορά σε ζητήματα νερού, είτε σε σχέση με το πώς οι κυβερνήσεις χειρίζονται τα ζητήματα αυτά είτε σε σχέση με το δικαίωμα των ανθρώπων να συμμετέχουν στις αποφάσεις και να γνωρίζουν τη νομοθεσία που εφαρμόζεται για το νερό, πρέπει ομοίως να είναι απόλυτα προσβάσιμη.

Τα ως άνω κριτήρια προσφέρουν ένα πλαίσιο για να τεθούν οι προτεραιότητες στα συγκρουόμενα συμφέροντα που υπάρχουν και για να ληφθούν αποφάσεις για τη μελλοντική χρήση και διαχείριση των υδατικών πόρων, με όρους βιώσιμης ανάπτυξης.

Στόχος 6: Διασφάλιση διαθεσιμότητας και βιώσιμης διαχείρισης νερού και εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους

Το καθαρό νερό για όλους είναι ένα απαραίτητο κομμάτι του κόσμου στον οποίο θέλουμε να ζούμε. Στον πλανήτη υπάρχει επαρκές γλυκό νερό για την ικανοποίηση των ζωτικών αναγκών όλων μας.

Λόγω κακών οικονομικών συνθηκών και ελλιπών υποδομών, κάθε χρόνο εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν από ασθένειες που συνδέονται με τη μη επαρκή παροχή νερού, την αποχέτευση και την υγιεινή. Η λειψυδρία, η κακή ποιότητα του νερού, καθώς και οι ανεπαρκείς εγκαταστάσεις υγιεινής έχουν επιπτώσεις στην επισιτιστική αλυσίδα.

Χαρακτηριστικό της κατάστασης είναι πως μέχρι το 2050, το 25% των κατοίκων του πλανήτη είναι πιθανό να ζει σε μία χώρα όπου θα βιώνει διαρκή ή επαναλαμβανόμενη έλλειψη γλυκού νερού.

Η γλώσσα των αριθμών:

- 2,6 δισ. άνθρωποι απέκτησαν πρόσβαση σε βελτιωμένες πηγές πόσιμου νερού από το 1990 και μετά, ωστόσο 663 εκατομμύρια συνάνθρωποί μας παραμένουν χωρίς πρόσβαση στο νερό ακόμα.
- Τουλάχιστον 1,8 δισ. άνθρωποι, παγκοσμίως, χρησιμοποιούν πηγές πόσιμου νερού, οι οποίες είναι μολυσμένες με περιττώματα.
- Το διάστημα 1990 - 2015, το ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που χρησιμοποιούσε βελτιωμένες πηγές πόσιμου νερού αυξήθηκε από 76% σε 91%.

- Η λειψυδρία επηρεάζει περισσότερο από το 40% του παγκόσμιου πληθυσμού, με το ποσοστό αυτό να αναμένεται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια.
- Πάνω από 1,7 δισ. άνθρωποι ζουν αυτή τη στιγμή σε λεκάνες απορροής, όπου η κατανάλωση του νερού ξεπερνά την προσφορά.
- 2,4 δισ. άνθρωποι δεν έχουν πρόσβαση σε βασικές εγκαταστάσεις υγιεινής, όπως τουαλέτες ή αποχωρητήρια.
- Περισσότερο από το 80% των λυμάτων, που οφείλεται στις ανθρώπινες δραστηριότητες, καταλήγει σε ποτάμια ή στη θάλασσα χωρίς καμία επεξεργασία.
- Καθημερινά, περίπου 1.000 παιδιά πεθαίνουν από αποτρέψιμες ασθένειες που προκαλούν διάρροια και οι οποίες σχετίζονται με την κακή ποιότητα του νερού και την ανεπαρκή ή ελλιπή υγιεινή.
- Η υδροηλεκτρική ενέργεια αποτελεί τη πιο σημαντική και πιο διαδεδομένη μορφή ανανεώσιμης ενέργειας. Από το 2011 έως σήμερα αντιπροσωπεύει το 16% της συνολικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας παγκοσμίως.
- Περίπου το 70% του συνόλου του νερού που προέρχεται από τα ποτάμια, τις λίμνες και τον υδροφόρο ορίζοντα χρησιμοποιείται για την άρδευση.
- Οι πλημμύρες και άλλες φυσικές καταστροφές που σχετίζονται με το νερό αντιπροσωπεύουν το 70% των θανάτων που οφείλονται σε φυσικές καταστροφές.

Η επίτευξη του στόχου 6 έχει επιμεριστεί στους ακόλουθους στόχους, ως το 2030:

- Επίτευξη καθολικής και ισότιμης πρόσβασης σε ασφαλές και προσιτό πόσιμο νερό για όλους.
- Επίτευξη επαρκούς και ισότιμης πρόσβασης σε εγκαταστάσεις/συστήματα υγιεινής για όλους, βάζοντας τέλος στην «ανοιχτή αφόδευση», δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των γυναικών και των κοριτσιών καθώς και εκείνων που βρίσκονται σε ευάλωτες καταστάσεις.
- Βελτίωση της ποιότητας του νερού, μέσω της μείωσης της ρύπανσης, της εξάλειψης των απορρίψεων, της ελαχιστοποίησης της απελευθέρωσης επικίνδυνων χημικών και υλικών, της μείωσης -κατά το ήμισυ- του ποσοστού των ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων, καθώς και της σημαντικής αύξησης της ανακύκλωσης και της ασφαλούς επαναχρησιμοποίησης του νερού σε παγκόσμιο επίπεδο.
- Ουσιαστική αύξηση της αποδοτικότητας της χρήσης του ύδατος σε όλους τους τομείς και διασφάλιση της βιώσιμης άντλησης και προμήθειας πόσιμου νερού, προκειμένου

να αντιμετωπιστεί η λειψυδρία και να μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των ανθρώπων που πλήττονται από την έλλειψη νερού.

- Εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδατικών πόρων, σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένου της διασυνοριακής συνεργασίας, ως ενδείκνυται.
- Προστασία και αποκατάσταση των υδατικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένων των βουνών, των δασών, των υδροβιότοπων, των ποταμών, των υδροφόρων οριζόντων και των λιμνών.
- Επέκταση της διεθνούς συνεργασίας και υποστήριξη της οικοδόμησης ικανοτήτων των αναπτυσσόμενων χωρών σε δραστηριότητες και προγράμματα που σχετίζονται με το νερό και την υγιεινή, όπως η συλλογή υδάτων, η αφαλάτωση, η αποδοτικότητα χρήσης των υδατικών πόρων, η επεξεργασία υγρών αποβλήτων και οι τεχνολογίες ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης ύδατος.
- Στήριξη και ενδυνάμωση της συμμετοχής των τοπικών κοινοτήτων στη βελτίωση της διαχείρισης του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής.

Ψήφισμα Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 8^{ης} Σεπτεμβρίου 2015 σχετικά με τη συνέχιση της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών «Δικαίωμα στο νερό» (Right2Water)

Μεταφέροντας στοιχεία από το ψήφισμα διακρίνουμε τα ακόλουθα:

- Σε χώρες της Ε.Ε., μεταξύ άλλων στην Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία, τη Γερμανία και την Ιταλία, **η ενδεχόμενη ή υπαρκτή απώλεια του δημόσιου χαρακτήρα των υπηρεσιών ύδρευσης έχει αναδειχθεί σε ζήτημα που προκαλεί μεγάλη ανησυχία στους πολίτες.**
- Η επιλογή του τρόπου διαχείρισης των υδάτων **βασίζεται στην αρχή της επικουρικότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 14 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο πρωτόκολλο αριθ. 26 για τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος**, το οποίο επισημαίνει την ιδιαίτερη σημασία των δημόσιων υπηρεσιών για την κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης.
- **Οι επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης είναι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και έχουν ως γενική αποστολή να εξασφαλίζουν ότι παρέχεται στο σύνολο του πληθυσμού νερό υψηλής ποιότητας σε κοινωνικά αποδεκτές τιμές και να ελαχιστοποιούν τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αποβλήτων.**
- Η Επιτροπή πρέπει να παραμένει ουδέτερη σε σχέση με τις αποφάσεις των κρατών μελών που αφορούν την ιδιοκτησία των υπηρεσιών ύδρευσης **και δεν πρέπει να**

προωθεί την ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης είτε μέσω της νομοθεσίας είτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο.

- Η επιλογή της επαναφοράς των υπηρεσιών ύδρευσης σε δημοτικό έλεγχο πρέπει να εξακολουθήσει να εξασφαλίζεται στο μέλλον χωρίς κανέναν περιορισμό και μπορεί να παραμένει υπό τοπική διαχείριση εάν αυτό επιλέξει η αρμόδια δημόσια αρχή. Το νερό είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα και θα πρέπει να είναι πρακτικά και οικονομικά προσιτό για όλους.
- Τα κράτη μέλη έχουν καθήκον να διασφαλίσουν ότι το νερό εξασφαλίζεται για όλους, ανεξάρτητα από φορέα εκμετάλλευσης, διασφαλίζοντας, παράλληλα, ότι οι φορείς αυτοί παρέχουν ασφαλές πόσιμο νερό και βελτιωμένες υπηρεσίες αποχέτευσης.
- Η παραγωγή, η διανομή και η επεξεργασία του νερού και οι υπηρεσίες αποχέτευσης πρέπει να παραμείνουν εκτός της οδηγίας για τις συμβάσεις παραχώρησης και εκτός οποιασδήποτε μελλοντικής αναθεώρησης αυτής.
- Επικροτεί το γεγονός ότι η Επιτροπή αναγνωρίζει για πρώτη φορά στην ανακοίνωσή της τη σημασία των συμπράξεων μεταξύ φορέων του δημοσίου.
- Επικροτεί τις επιτυχείς προσπάθειες ορισμένων δήμων να ενισχύσουν τη δημόσια συμμετοχή στη βελτίωση της παροχής υπηρεσιών ύδρευσης και την προστασία των υδάτινων πόρων και υπενθυμίζει ότι τα τοπικά θεσμικά όργανα παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων όσον αφορά τη διαχείριση των υδάτων.
- Καλεί την Επιτροπή των Περιφερειών να συμμετάσχει πιο ενεργά στην εν λόγω ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών, προκειμένου να ενθαρρύνει τις περιφερειακές αρχές να εμπλακούν περισσότερο στο ζήτημα.
- Παροτρύνει τα κράτη μέλη και τις περιφερειακές και τοπικές αρχές να κινηθούν προς την κατεύθυνση μιας πραγματικής κοινωνικής συμφωνίας για το νερό, με στόχο να διασφαλίσουν τη διαθεσιμότητα, τη σταθερότητα και την ασφαλή διαχείριση του πόρου.
- Ενθαρρύνει, επίσης, όλα τα κράτη μέλη να θεσπίσουν μηχανισμούς κοινωνικής δράσης, όπως αυτοί που υπάρχουν ήδη σε ορισμένες χώρες της Ε.Ε. και διασφαλίζουν την παροχή πόσιμου νερού στους πολίτες που βρίσκονται σε πραγματική επισφαλή κατάσταση.
- Καλεί κάθε κράτος μέλος να διορίσει διαμεσολαβητή υπηρεσιών ύδρευσης, ώστε να εξασφαλίζεται ότι ζητήματα που αφορούν το νερό, όπως καταγγελίες και προτάσεις

για την ποιότητα και την πρόσβαση στις υπηρεσίες ύδρευσης, θα διεκπεραιώνονται από έναν ανεξάρτητο φορέα.

- Προτρέπει τις επιχειρήσεις ύδρευσης να επανεπενδύουν τα οικονομικά τους έσοδα, που προέρχονται από τον κύκλο διαχείρισης των υδάτων, στη διατήρηση και βελτίωση των υπηρεσιών ύδρευσης και στην προστασία των υδάτινων πόρων.
- Συνιστά να σταματήσουν πρακτικές κατά τις οποίες οικονομικοί πόροι εκτρέπονται από τον τομέα της ύδρευσης για να χρηματοδοτηθούν άλλες πολιτικές, μεταξύ άλλων όταν στους λογαριασμούς ύδατος προστίθενται τέλη παραχώρησης τα οποία δεν εισπράττονται για να επενδυθούν σε υποδομές ύδρευσης.
- Υπενθυμίζει την ανησυχητική κατάσταση των υποδομών σε ορισμένα κράτη μέλη, όπου νερό σπαταλιέται εξαιτίας των ακατάλληλων και απαρχαιωμένων δικτύων διανομής και προτρέπει τα κράτη μέλη να ενισχύσουν τις επενδύσεις στις υποδομές, καθώς και σε άλλες υπηρεσίες ύδρευσης ως βάση για την εξασφάλιση του ανθρώπινου δικαιώματος στο νερό στο μέλλον.
- Καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί προσεκτικά τη χρήση της άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης της Ε.Ε. για έργα διαχείρισης υδάτων και να διασφαλίζει ότι τα κονδύλια αυτά διοχετεύονται αποκλειστικά στα έργα για τα οποία προορίζονται, λαμβανομένου υπόψη ότι η πρόσβαση στο νερό έχει ζωτική σημασία για την άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών της Ε.Ε. και για την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στην Ένωση.
- Ζητεί από την Επιτροπή να λάβει υπόψη την τρέχουσα έλλειψη επενδύσεων στην ισόρροπη διαχείριση των υδάτων, δεδομένου ότι το νερό είναι ένα από τα αγαθά που μοιράζονται οι πολίτες της ΕΕ.
- Ζητά αυξημένη διαφάνεια στους φορείς εκμετάλλευσης υδάτων, ιδίως μέσω της ανάπτυξης ενός κώδικα ιδιωτικής και δημόσιας διακυβέρνησης για τις επιχειρήσεις ύδρευσης στην Ε.Ε. Υποστηρίζει ότι ο εν λόγω κώδικας πρέπει να βασίζεται στην αρχή της αποδοτικότητας.
- Τονίζει ότι ο τομέας των υπηρεσιών ύδρευσης έχει τεράστιες δυνατότητες δημιουργίας θέσεων απασχόλησης μέσω της περιβαλλοντικής ενσωμάτωσης και της τόνωσης της καινοτομίας με τη βοήθεια της μεταφοράς τεχνολογίας μεταξύ των τομέων, καθώς και μέσω της εφαρμογής της έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας στον πλήρη κύκλο διαχείρισης των υδάτων. Ζητεί, ως εκ τούτου, να ληφθεί ιδίως υπόψη η προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού ως ανανεώσιμη πηγή ενέργειας.

Διεθνής Εμπειρία

Νάπολι, ένας νόμος και ένα δημοψήφισμα που άλλαξαν το τοπίο

Μετά το εθνικό δημοψήφισμα του 2011 (*EPSU welcomes the result of the Italian water referendum, 2011*), στο οποίο οι πολίτες ψήφισαν υπέρ της επαναδημοτικοποίησης του νερού, ο δήμος της Νάπολης αποφάσισε το 2012 να δημιουργήσει μια νέα εταιρεία για τις υπηρεσίες ύδρευσης, που ήταν εντελώς σε δημόσια χέρια. Η εταιρεία αυτή ονομάστηκε ABC (*Acqua Bene Comune*). Η απόφαση αυτή αναγνώρισε το νερό ως κοινό αγαθό και θεωρήθηκε ιστορική αλλαγή για το πλαίσιο της υδροδότησης στην Ιταλία.

Το καταστατικό της εταιρείας βασίζεται σε αρχές, όπως του κοινού καλού και ότι το νερό ανήκει σε αυτή την κατηγορία, γεγονός που της επιτρέπει να ενεργεί σύμφωνα με την επιλογή που εκφράστηκε στο δημοψήφισμα και να παρέχει δίκαιη πρόσβαση στο νερό, προωθώντας παράλληλα την κοινωνική συνοχή και συμμετοχή. Αποτελεί μια νομική οντότητα που λειτουργεί σύμφωνα με το δημόσιο δίκαιο, διακριτά από τον δήμο της Νάπολης, με αυτόνομο καταστατικό και χωρίς να έχει στόχο το κέρδος, ενώ σύμφωνα με άρθρο του καταστατικού της παρέχει ελάχιστη δωρεάν ημερήσια παροχή νερού.

Τον Νοέμβριο του 2009, το ιταλικό Κοινοβούλιο είχε ψηφίσει νομοθεσία που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα περαιτέρω βήμα προς την ιδιωτικοποίηση των υπηρεσιών ύδρευσης. Στην πραγματικότητα, ο νόμος υποχρέωνε τις τοπικές αρχές να αναθέτουν υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης σε επιχειρηματίες ή εταιρείες που πρέπει να προσδιοριστούν μέσω δημόσιας ανταγωνιστικής διαδικασίας ή σε εταιρείες με συμμετοχή δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (με ιδιωτικό κεφάλαιο όχι λιγότερο από 40%), ενώ οι μετοχές που ανήκουν στον δημόσιο οργανισμό (κυρίως δήμοι) θα απομειώνονταν από 40% ως το 2013, στο 30% το 2015.

Οι βασικοί υποστηρικτές αυτού του νόμου προέβλεπαν τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, που ήταν συμβατή άποψη περί της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τον ανταγωνισμό. Από την άλλη, η κυρίαρχη κριτική (από ενώσεις, συνδικάτα, πολιτικά κόμματα, κινήματα πολιτών και δημοσιογράφους) βασίστηκε στην άρνηση της εμπορευματοποίησης ενός κοινού αγαθού όπως το νερό.

Μέσω αυτής άρχισε η συλλογή υπογραφών (1,4 εκατομμύρια υπογραφές συλλέχθηκαν σε λιγότερο από τρεις μήνες), που αποτελούσε προϋπόθεση για το δημοψήφισμα, ώστε να ζητηθεί η γνώμη του ιταλικού λαού για την κατάργηση του νόμου. Τελικά, το 95% των ψηφοφόρων τάχθηκε υπέρ της κατάργησης του νόμου. Επρόκειτο για σχεδόν 27 εκατομμύρια πολίτες.

Στο δήμο της Νάπολης, τον Ιούνιο του 2011, εξελέγη νέος δήμαρχος ο Λ. Ντε Μαγίστρις. Στην πρώτη δημόσια τοποθέτησή του, ο νεοεκλεγείς δήμαρχος είπε ότι ήθελε να επιστρέψει υπό δημόσιο έλεγχο όλα τα δημόσια αγαθά (όπως το νερό) που διαχειρίζεται ο δήμος.

Λίγο μετά το εθνικό δημοψήφισμα, η επιχείρηση Arin Spa, η οποία ήταν υπεύθυνη για την παροχή νερού στη Νάπολη, μετατράπηκε σε μια εταιρεία που οργανώθηκε σύμφωνα με το δημόσιο δίκαιο, με το όνομα ABC Napoli, όπως αναφέραμε παραπάνω. Ο δήμος, με όπλο τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος και την επιβεβαίωση του νερού ως δημόσιου αγαθού, οδήγησε την εταιρεία ύδρευσης σε δημοτικό-κρατικό έλεγχο. Από πολιτική άποψη, η μετάβαση από το Arin Spa στο ABC Napoli ήταν η εφαρμογή της επιλογής, που εξέφρασαν οι ψηφοφόροι στο δημοψήφισμα.

Βουδαπέστη, μια σύμβαση που έληξε πρόωρα και τα golden boys

Η εταιρεία ύδρευσης της Βουδαπέστης (Waterworks) ήταν μία εταιρεία περιορισμένης ευθύνης που ιδρύθηκε την 1η Ιανουαρίου 1994. Ιδιωτικοποιήθηκε το 1997. Από τότε μέχρι τις 29 Ιουνίου 2012, υπήρχαν δύο βασικοί μέτοχοι:

- το Δημοτικό Συμβούλιο της Βουδαπέστης (73,6% των μετοχών) και το
- Hungáriáníz Zrt (23,65% των μετοχών), που ανήκει στην SUEZ Environnement S.A. και την RWE Aqua GmbH.

Το management της επιχείρησης ασκούσαν επαγγελματίες επενδυτές της μειοψηφίας των μετόχων. Η σύμβαση ιδιωτικοποίησης είχε χρονικό ορίζοντα 25 ετών.

Η SUEZ Environnement και η RWE υπέγραψαν συμφωνία για την επαναγορά του μεριδίου τους στα Έργα Ύδρευσης της Βουδαπέστης.

Στα τέλη Μαΐου 2012, το δημοτικό συμβούλιο της πόλης ενέκρινε την αγορά του μειοψηφικού μεριδίου της εταιρείας ύδρευσης της Βουδαπέστης, καθώς και τη λύση της συμφωνίας με τους ιδιώτες επενδυτές (του μειοψηφικού πακέτου μετοχών), οι οποίοι ασκούσαν και τη διαχείριση της εταιρείας. Οπότε η συμφωνία που θα έληγε το 2022, έληξε 10 χρόνια νωρίτερα, το 2012 (*Budapest Waterworks, 2012*).

Η δημοτική αρχή κατέβαλε 51 εκατ. ευρώ για να πάρει το μειοψηφικό μερίδιο και το management της επιχείρησης, ενώ απαλείφθηκε η υποχρέωση καταβολής περίπου 100 εκατ. ευρώ προς τους ιδιώτες για την πρόωρη λήξη της σύμβασης.

Σύμφωνα με τους ιδιώτες επενδυτές :

- Βελτίωσαν σημαντικά το επίπεδο των υπηρεσιών που προσφέρονται στους κατοίκους της Βουδαπέστης.

- Παρείχαν νερό και υπηρεσίες, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, και σε τιμές χαμηλότερες από αυτές που χρεώνονταν στην υπόλοιπη χώρα, παρά τις επενδύσεις για την ανακαίνιση του μεγαλύτερου μέρους του δικτύου διανομής ύδατος της πόλης.

Στην αντίπερα όχθη, το δημοτική αρχή της πόλης παραθέτει του εξής κύριους λόγους για την εξαγορά της εταιρείας:

- Την έλλειψη επαρκούς επιρροής της δημοτική αρχής και εν τέλει των πολιτών στη διοίκηση και τη διαμόρφωση στρατηγικής της επιχείρησης.
- Τα διοικητικά κόστη (administration cost) ήταν πολύ υψηλά και εγγυημένα για την ομάδα των τεχνοκρατών managers εκ μέρους των ιδιωτών επενδυτών.
- Τέλος, η αύξηση των χρεώσεων ύδρευσης σε ποσοστά ανώτερα του πληθωρισμού και δυσανάλογες αυξήσεις σε σχέση με άλλες αναπτυγμένες χώρες.

Ενώ από την απερχόμενη διοίκηση δεν τηρήθηκαν συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης, σχετικές με την πυρασφάλεια και την υποχρέωση της συντήρησης πυροσβεστικών κρουών σε δημόσιους χώρους.

Το μερίδιο του δημοτικού συμβουλίου της Βουδαπέστης αυξήθηκε στο 78,02% των μετοχών, η επιχείρηση ύδρευσης (Waterworks) της Βουδαπέστης, αγοράζοντας ίδιες μετοχές, κατέχει το 20,94% των μετοχών και τα μερίδια πέντε τοπικών κυβερνήσεων παραμένουν αμετάβλητα (1,04%).

Τα βασικά περιουσιακά στοιχεία (αγωγοί κ.λπ.) αποτελούν ιδιοκτησία του δήμου, πλέον. Αυτό είχε θετική επίδραση στη δραστηριότητα της εταιρείας. Τα έξοδα συντήρησης καλύπτονται από τα τέλη χρήσης, ενώ η τιμολογιακή πολιτική καθορίζεται από το κοινοβούλιο και την κυβέρνηση.

Λυών, μία παλιά και ακριβή υπόθεση, το νερό

Η διαχείριση του νερού στη Λυών βρίσκεται σε ιδιωτικά χέρια από το 1853, όταν ιδρύθηκε το Compagnie Générale des Eaux για να παρέχει νερό στην πόλη.

Η Compagnie Générale des Eaux απορροφήθηκε από τον όμιλο Vivendi, ενώ από το 2003 δραστηριοποιείται με την εμπορική επωνυμία «Veolia Environment», αναλαμβάνοντας δραστηριότητα σε διάφορες χώρες παγκοσμίως.

Η υπηρεσία ύδρευσης ιδιωτικοποιήθηκε σε κοινοπραξία μεταξύ της Veolia και της Suez Environnement από το 1986 (με το 85% και το 15% των μετοχών, αντίστοιχα).

Όπως πολλές παρόμοιες συμβάσεις μεγάλης κλίμακας στη Γαλλία, έχει επικριθεί έντονα για την υψηλή τιμή του νερού, τα υπερβολικά κέρδη των ιδιωτικών παροχών και τις κακές επιδόσεις τους, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την απώλεια νερού στη Λυών σε ποσοστό σχεδόν 20% το 2007.

Η τιμή του νερού στη Λυών έφτασε να είναι από τις πιο ακριβές στη Γαλλία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η τιμή καθορίστηκε σε αυθαίρετα υψηλό επίπεδο κατά την υπογραφή της σύμβασης του 1986 (χωρίς διαγωνισμό) και αυξάνονταν αυτόματα κάθε χρόνο, χωρίς καμία σχέση με τα πραγματικά έξοδα των ιδιωτικών φορέων της εκμετάλλευσης. Ως αποτέλεσμα, το συμβόλαιο νερού της Λυών ήταν πολύ κερδοφόρο για τη Veolia και τη Suez. Ταυτόχρονα, κάθε χρόνο, η πόλη έδινε στους παρόχους αρκετά εκατομμύρια ευρώ για «προμήθειες ανανέωσης εξοπλισμού», οι οποίες σπάνια δαπανήθηκαν για οποιοδήποτε πραγματικό έργο.

Με τις τοπικές εκλογές του 2008, δημιουργήθηκε μια «επιτροπή συνδιαλλαγής» για την επαναδιαπραγμάτευση των όρων της σύμβασης για το νερό, ειδικότερα για τη μείωση της τιμής του. Τότε επιτεύχθηκε μείωση των τιμών των υδάτων, ή -καλύτερα- μικρότερη αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο σύστημα

Η σύμβαση ιδιωτικοποίησης ανανεώθηκε επίσημα για οκτώ χρόνια τον Δεκέμβριο του 2014, αυτή τη φορά μόνο με τη Veolia. Για να αποτρέψει τις επικρίσεις, το δημοτικό συμβούλιο της μητροπολιτικής περιοχής της Λυών κατάφερε να επιβάλει περαιτέρω μείωση 24% των τιμολογίων νερού στη Veolia, καθώς επίσης και αυστηρότερους στόχους για τη μείωση της διαρροής του. Ενώ στις πιέσεις για μεγαλύτερο δημόσιο έλεγχο και οικονομική διαφάνεια, η Veolia δημιούργησε μια θυγατρική εταιρεία, την Eau du Grand Lyon, με δικό της προϋπολογισμό, για τη διαχείριση της εκμετάλλευσης του νερού της πόλης (πριν από αυτό, το διαχειριζόνταν απευθείας η Veolia).

Η τελευταία σε ισχύ σύμβαση υπεγράφη το 2015, με την Veolia να είναι υπεύθυνη για την ευρύτερη διαχείριση των υδάτων της Λυών. Ουσιαστικά, της παραδόθηκε η διαχείριση μιας δημόσιας υπηρεσίας αξίας άνω των 90 εκατ. ευρώ ετησίως.

Τελικά, τον Δεκέμβριο του 2020, το μητροπολιτικό συμβούλιο της Λυών υπερψήφισε την ανάκτηση του δημόσιου ελέγχου της διαχείρισης του νερού στην ευρύτερη περιοχή. Με την απόφαση αυτή, το συμβούλιο έχει στόχο να καθιερώσει τη δημόσια διαχείριση του νερού ως δημόσιου αγαθού, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη προστασία του φυσικού πόρου. Η μετάβαση στη δημόσια ιδιοκτησία θα πραγματοποιηθεί με τη λήξη της σύμβασης της εταιρείας διαχείρισης νερού, Veolia (Δεκέμβριος 2022). Η αλλαγή ιδιοκτησίας θα αποτελέσει σημαντικό οικονομικό πλήγμα για τη Veolia (*Lyon (Métropole), 2020*).

Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι οι 280 εργαζόμενοι της Veolia, που εργάζονται για την ύδρευση της Λυών σήμερα, θα ενσωματωθούν - μετακινηθούν στη νέα δημόσια επιχείρηση για να

εξασφαλίσουν την ομαλή λειτουργική μετάβαση της ύδρευσης στην περιοχή και την εργασιακή ασφάλειά τους.

Ο αυτοδιοίκητα επικεφαλής της μητροπολιτικής περιοχής της Λυών, μετά τις εκλογές του 2020, από το γαλλικό κόμμα των πρασίνων EELV (Europe Ecologie Les Verts), Bruno Bernard, ήταν η κινητήρια δύναμη πίσω από τη μετάβαση των υδάτων στη δημόσια διαχείριση. Έχει δηλώσει τη στόχευσή του σε κοινωνικά τιμολόγια και προοδευτικές τιμολογιακές πολιτικές σε ό,τι αφορά την παροχή νερού, πολιτικές για την αποφυγή υπερκατανάλωσης για να ευνοηθεί η διατήρηση του πόρου, διασφαλίζοντας παράλληλα την πρόσβαση σε πόσιμο νερό υψηλής ποιότητας σε όλους τους πολίτες της περιοχής.

Η από-ιδιωτικοποίηση της διαχείρισης των υδάτων στη Λυών ακολουθεί μια τάση που αναδύεται στις μεγαλύτερες πόλεις της Γαλλίας, όπου του Παρισιού και της Νίκαιας, για την ανάκτηση της δημόσιας ιδιοκτησίας του πόρου.

Ροστόκ, από τον μονόδρομο της ιδιωτικοποίησης του 1993, στη δημοτική διαχείριση το 2018

Μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, η ιδιωτικοποίηση ορίστηκε ως η γενική συνταγή εκσυγχρονισμού της πρώην Ανατολικής Γερμανίας. Ο τομέας των υδάτων δεν αποτέλεσε εξαίρεση.

Το 1993 το Ροστόκ ιδιωτικοποίησε τα έργα ύδρευσής του. Είκοσι πέντε χρόνια αργότερα, την 1η Ιουλίου 2018, η πόλη αποφάσισε να «επανακτήσει» το νερό, ακολουθώντας τα βήματα άλλων 16 γερμανικών πόλεων, που μετέφεραν το νερό υπό δημόσια ιδιοκτησία. Η πρόσφατα δημιουργηθείσα δημόσια επιχείρηση, Nordwasser, θα παρέχει νερό σε 267.000 πολίτες στο Ροστόκ και τη γύρω περιοχή. Μετά την απο-ιδιωτικοποίηση, τα τέλη ύδρευσης είναι 24% χαμηλότερα και η διαχείριση λυμάτων 14,4% φθηνότερη.

Το 1993, η διαχείριση αστικών υδάτων και λυμάτων της πόλης της βόρειας Γερμανίας και των 28 γύρω δήμων ιδιωτικοποιήθηκε μέσω 25ετούς σύμβασης με την Eurawasser Nord GmbH (εταιρεία του ομίλου Suez). Οι δήμοι κατήγγειλαν την -για χρόνια- έλλειψη διαφάνειας και την ανικανότητά τους να επηρεάσουν τον ιδιωτικό φορέα διαχείρισης σε θέματα στρατηγικών αποφάσεων. Σε σύγκριση με άλλες πόλεις, οι τιμές χρέωσης ήταν περίπου 20% υψηλότερες, αλλά αυτό δεν οδήγησε σε υψηλότερη ποιότητα υπηρεσιών ή σε σημαντικές επενδύσεις στα συστήματα ύδρευσης. Η εταιρεία Eurawasser Nord GmbH πωλήθηκε το 2011 στον όμιλο Remondis από τη Suez και οι αντισυμβαλλόμενοι δήμοι δεν είχαν λόγο στη μεταβίβαση της εταιρείας στον νέο ιδιοκτήτη.

Εκείνη την εποχή, μια δημοτική παράταξη του Ροστόκ είχε ζητήσει να εξετάσει το ενδεχόμενο διακοπής της συμφωνίας συνεργασίας με την Eurawasser. Προκειμένου το δημοτικό

συμβούλιο της πόλης να εξετάσει το θέμα - αίτημα, συγκροτήθηκε μια ομάδα εργασίας με εκπροσώπους της Warnow Water and Wastewater Association (WWAV) και της δημόσιας επιχείρησης που ονομάζεται RVV Rostocker Versorgungs- und Verkehrs-Holding GmbH. Ανέπτυξαν την πρόταση «Έννοια για την παροχή νερού και τη διάθεση λυμάτων μετά το 2018» με τις ακόλουθες συστάσεις:

- Άμεση δήλωση καταγγελίας της «Σύμβασης Ύδρευσης, Διάθεσης και Επεξεργασίας Λυμάτων», η οποία έληγε στις 30 Ιουνίου 2018.
- Εφαρμογή της «Έννοιας για την υδροδότηση και διάθεση λυμάτων μετά το 2018».

Το WWAV ενέκρινε αυτό το έγγραφο τον Μάιο του 2014 και το δημοτικό συμβούλιο του Ροστόκ ενέκρινε το ψήφισμα με σαφή πλειοψηφία (*Nordwasser GmbH, 2014*). Από την 1η Ιουλίου 2018, μετά τη μεταβίβαση των δραστηριοτήτων, ο νέος δημόσιος φορέας εκμετάλλευσης υδάτων, Nordwasser GmbH, ανέλαβε με επιτυχία τα κυρίαρχα καθήκοντα της παροχής πόσιμου νερού και της διάθεσης λυμάτων.

Η ιδιωτική σύμβαση με την Eurawasser Nord GmbH ήταν μια σύμβαση διαχείρισης. Αυτό σήμαινε ότι τα περιουσιακά στοιχεία (εγκαταστάσεις και δίκτυα ύδρευσης) που δημιουργήθηκαν πριν από το 1993 είχαν παραμείνει στην κυριότητα του δημοσίου. Οι εγκαταστάσεις που κατασκευάστηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από τον ιδιωτικό φορέα εξαγοράστηκαν και μεταβιβάστηκαν σε δημόσια ιδιοκτησία μετά την αγορά τους από τον νέο δημόσιο φορέα την 1η Ιουλίου 2018.

Μετά την απο-ιδιωτικοποίηση, σημειώθηκε μείωση των τελών ανά κυβικό μέτρο κατά 24% για την παροχή πόσιμου νερού και κατά 14% για τη διάθεση λυμάτων.

Βερολίνο, τελικά λύνονται οι συμβάσεις Συμπράξεων Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα - ΣΔΙΤ

Το 1999 η Βουλή των Αντιπροσώπων του Βερολίνου ενέκρινε την πρόταση της Γερουσίας για την πώληση του 49,9% της Berlin Wasser Holding AG, της επιχείρησης ύδρευσης του Βερολίνου, σε κοινοπραξία ιδιωτικών γερμανικών και γαλλικών εταιρειών. Το 49,9% της εταιρείας εξαγοράστηκε από τη Vivendi (νυν Veolia), τη γερμανική πολυεθνική RWE Acqua και την, επίσης, γερμανική ασφαλιστική εταιρεία Allianz, έναντι 1,679 δισ. ευρώ.

Το μοντέλο σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) ήταν μια εξαιρετικά πολύπλοκη δομή χαρτοφυλακίου (με επίκεντρο την BerlinWasser Holding PLC), που διασφάλιζε ουσιαστικά φορολογικά πλεονεκτήματα για τους δημόσιους και ιδιωτικούς ιδιοκτήτες, διατηρώντας ένα δημόσιο νομικό καθεστώς, αν και οι δραστηριότητες ήταν πλήρως εμπορικές.

Οι κύριοι όροι αυτής της μερικής ιδιωτικοποίησης περιλάμβαναν:

- Περίοδο 4 ετών με σταθερές τις χρεώσεις παροχής νερού και υπηρεσιών.
- Απαγόρευση απολύσεων ως το 2014.
- Επενδύσεις ύψους 2,5 δισ. ευρώ για τα πρώτα 10 χρόνια (250 εκατ. ευρώ ετησίως).
- Εγγύηση της κερδοφορίας των ιδιωτών επενδυτών από το κράτος του Βερολίνου. Αν οι ιδιώτες επενδυτές δεν είχαν την προβλεπόμενη κερδοφορία, βάσει του αρχικού business plan, η τοπική κυβέρνηση θα ήταν υποχρεωμένη να καλύψει τη διαφορά, αντλώντας χρήματα από τον προϋπολογισμό της.
- Το συμβόλαιο είχε ισχύ ως το 2028.
- Πρόβλεψη για αυξημένη επιρροή των επενδυτές στο διοικητικό συμβούλιο, παρόλο που δεν είχαν την πλειοψηφία των μετοχών.
- Υποχρέωση τη εταιρείας για εξωστρέφεια και διαφοροποίηση, μέσω επέκτασης των δραστηριοτήτων σε γερμανικές - διεθνείς αγορές τηλεπικοινωνιών και υδάτων.
- Δημιουργία 700 νέων θέσεων εργασίας σε θυγατρικές εταιρείες μέχρι το 2009.

Τα πρώτα αποτελέσματα της σύμπραξης δεν ήταν, όμως, ενθαρρυντικά για τους κατοίκους του Βερολίνου:

- Μέχρι το 2004 οι τιμές του νερού είχαν αυξηθεί κατά περίπου 35%.
- Την περίοδο 1999-2011 οι ιδιώτες επενδυτές είχαν αποκομίσει κέρδη ύψους 1,526 δισ. ευρώ, που ισοδυναμούν με ετήσιο ποσοστό κέρδους 7% σε σχέση με την τιμή αγοράς.
- Τα έσοδα για το κράτος του Βερολίνου αυξήθηκαν, αλλά δεν ήταν δυνατή η πρόσβασή του στα 365 εκατ. ευρώ που είχαν διαμορφωθεί στο λογαριασμό που διατηρούσε στη σύμβαση ΣΔΙΤ.
- Οι επενδύσεις σε υποδομές μειώθηκαν την περίοδο 2009 – 2013, ενώ διαμορφώθηκε επενδυτικό κενό σε σχέση με τις προγραμματικές δαπάνες ανάκτηση παγίων στοιχείων (υποδομών) της εταιρείας.
- Παρουσιάστηκαν οικονομικές απώλειες στις διεθνείς δραστηριότητες της εταιρείας.
- Το προσωπικό της επιχείρησης μειώθηκε κατά 2.000 άτομα (από 7.000 συνολικά).

Η παραπάνω κατάσταση διαμόρφωσε το 2011 συνθήκες για τοπικό δημοψήφισμα, κυρίως βάσει της πρωτοβουλίας πολιτών Berliner Wassertisch, με βασικό όρο τη διαφάνεια των όρων της σύμβασης ιδιωτικοποίησης, η οποία είχε κρατηθεί μυστική μέχρι τότε.

Η πρωτοβουλία υπερψηφίστηκε από το 98% (666.235 ψήφοι) των ψηφοφόρων που έλαβαν μέρος στο δημοψήφισμα, ενώ η συμμετοχή στη διαδικασία ξεπέρασε το 25% του εκλογικού σώματος. Ως αποτέλεσμα, οι συμβάσεις ιδιωτικοποίησης δημοσιεύθηκαν στο διαδίκτυο από την Berliner Wasserbetriebe, την πρωτοβουλία πολιτών.

Επιπλέον, το 2012 η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Ανταγωνισμού της Γερμανίας διέταξε την επιχείρηση ύδρευσης του Βερολίνου να μειώσει την τιμή του νερού στο 18%, λόγω της καταχρηστικής τιμολόγησης, όπως τη θεωρούσε. Αντί να αμφισβητηθεί νομικά η εν λόγω σύμβαση ΣΔΙΤ, η Γερουσία διαπραγματεύτηκε αναμφισβήτητα ακριβές επαναγορές των μετοχών της RWE έναντι 618 εκατ. ευρώ το 2012 και των μετοχών της Veolia για 590 εκατ. ευρώ το 2013, που τελικά υλοποιήθηκαν (Berlin, 2013).

Η αγορά αυτή από την πόλη του Βερολίνου πραγματοποιήθηκε με δάνειο, το οποίο θα αποπληρωθεί μέσω των λογαριασμών νερού (και συνεπώς των πολιτών) για μια περίοδο 30 ετών. Έτσι, η επαναγορά έχει ουσιαστικά επιβαρύνει το χρέος της επιχείρησης ύδρευσης, ενώ το εισόδημα που προέκυψε από τη συμφωνία ΣΔΙΤ το 1999 πήγε στα ταμεία της Γερουσίας και στην εξυπηρέτηση του χρέους (365 εκατ. ευρώ). Μετά την επαναγορά, οι επενδύσεις σε υποδομές αυξήθηκαν και η τιμή για την επεξεργασία των λυμάτων μειώθηκε.

Ατλάντα (Η.Π.Α.), υπάρχει εναλλακτική στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού

Τη δεκαετία του 1990, τα συστήματα ύδρευσης και αποχέτευσης της Ατλάντα ήταν σε κατάσταση σοβαρής παρακμής. Η πόλη είχε καταδικαστεί σε πρόστιμα και ποινές, συνολικού ύψους 38 εκατ. δολαρίων, για περιβαλλοντικές παραβάσεις και μη επαρκή μέτρα του φυσικού πόρου, του νερού.

Το 1999, το δημοτικό συμβούλιο υπέγραψε 20ετές συμβόλαιο διαχείρισης, ύψους 428 εκατ. δολαρίων, με την United Water, θυγατρική του γαλλικού εταιρικού ομίλου Suez, για τη λειτουργία του συστήματος ύδρευσης της πόλης. Η United Water υποσχέθηκε να μειώσει, κατά το ήμισυ, το κόστος λειτουργίας των συστημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης.

Παρ' όλες τις δεσμεύσεις της για ελαχιστοποίηση του λειτουργικού κόστους, προκλήθηκαν:

- Χιλιάδες επισκευές με καθυστερήσεις.
- Χρεώσεις για εργασίες που δεν υλοποιήθηκαν.
- Απώλεια 400 θέσεων εργασίας.
- Αυξημένα ποσοστά λογαριασμών αποχέτευσης (12% κατά μ.ό. ετησίως).

- Η πόλη έχασε κάποια δισ. δολάρια λόγω των αναποτελεσματικών συστημάτων μέτρησης και χρέωσης νερού της United Water.

Το 2003, το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε να καταγγείλει τη σύμβαση και να επαναφέρει τις υπηρεσίες ύδρευσης στη δημοτική διοίκηση (*Municipal Department of Watershed Management, 2003*).

Λίγο νωρίτερα, το 2002, η πόλη ξεκίνησε το πρόγραμμα Clean Water Atlanta, μια ολοκληρωμένη και μακροπρόθεσμη πρωτοβουλία, προϋπολογισμού 3,9 δισ. δολαρίων, για τη βελτίωση της ποιότητας του νερού στην περιοχή μέσω προγραμμάτων κατασκευής παγίων και ενίσχυσης της λειτουργίας των συστημάτων πόσιμου νερού και λυμάτων της πόλης.

Το πρόγραμμα θα μόχλευε χρηματοοικονομικούς πόρους από κρατικά δάνεια χαμηλού επιτοκίου (500 εκατ. δολάρια), ομοσπονδιακές πιστώσεις (1 δισ. δολάρια), από έναν ειδικό τοπικό φόρο επί των πωλήσεων (500 εκατ. δολάρια) και μέσω των τιμολογήσεων του νερού και της αποχέτευσης (1 δισ. δολάρια).

Η εφαρμογή ενός φόρου επί των πωλήσεων, που εγκρίθηκε από τους ψηφοφόρους, μείωσε τις αναμενόμενες αυξήσεις των χρεώσεων ύδρευσης και αποχέτευσης. Ταυτόχρονα, μέτρα κοινωνικού χαρακτήρα για τους κατοίκους με χαμηλά εισοδήματα τέθηκαν σε ισχύ, όπως η έκπτωση 30% στους λογαριασμούς νερού και αποχέτευσης για ηλικιωμένους καθώς και ένα πρόγραμμα για επισκευές υδραυλικών εγκαταστάσεων και συσκευές εξοικονόμησης νερού σε νοικοκυριά με πενιχρά εισοδήματα.

Μπουένος Άιρες, από τα πρώτα πειράματα, μια σκληρή διαπραγμάτευση προς όφελος της κοινωνίας

Το 1993, η ιδιωτική κοινοπραξία Aguas Argentinas SA (AASA), της οποίας ηγείτο η γαλλική πολυεθνική Suez, έλαβε 30ετή παραχώρηση για τη λειτουργία των ολοκληρωμένων υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης της μητροπολιτικής περιοχής του Μπουένος Άιρες. Η συγκεκριμένη συμφωνία αποτέλεσε, εκείνη την εποχή, τη μεγαλύτερη από τις ιδιωτικές παραχωρήσεις στον κόσμο, εξυπηρετώντας περίπου εννέα εκατομμύρια ανθρώπους στην Αργεντινή.

Η πρώτη περίοδος (1993-2002) χαρακτηρίστηκε από επαναλαμβανόμενες συμβατικές τροποποιήσεις που συνδέονταν κυρίως με αυξήσεις των τιμολογίων και με επανειλημμένες κυβερνητικές καταγγελίες σχετικά με την αδυναμία της AASA να τηρήσει τη σύμβαση σε σχέση με τις επενδυτικές δεσμεύσεις που είχε αναλάβει, όπως στόχους επέκτασης, προστασία του περιβάλλοντος και ποιότητα υπηρεσιών. Η περίοδος χαρακτηρίστηκε από τη συστηματική ταύτιση των αρχών στα συμφέροντα του ιδιωτικού φορέα, λόγω απροθυμίας να αναλάβουν το πολιτικό κόστος της διακοπής μιας εμβληματικής προσπάθειας ιδιωτικοποίησης.

Κατά την περίοδο 1993-2002, η Aguas Argentinas SA (AASA):

- Εκπλήρωσε μόνο το 60,9% των συμβατικών στόχων επενδύσεων και επέκτασης της.
- Το βασικό τιμολόγιο αυξήθηκε κατά 177%.
- Ο μέσος λογαριασμός αυξήθηκε κατά 62%, αλλά οι χρήστες υψηλής κατανάλωσης είχαν αύξηση μόνο 44%.
- Η ιδιωτική εταιρεία εξαργύρωσε ένα μέσο ποσοστό κέρδους άνω του 20%.
- Μόνο το 2,6% των συνολικών επενδύσεων της AASA προερχόταν από ίδια κεφάλαια. Το υπόλοιπο προέρχονταν από δανεισμό της εταιρείας, μετατρέποντάς την ουσιαστικά σε μία φούσκα χρέους.
- Η AASA, μέσω δανεισμού από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, οδήγησε την εταιρεία σε καταστροφικά αποτελέσματα όταν η ισοτιμία πέσο - δολαρίου τερματίστηκε το 2002 και ο ιδιωτικός φορέας εκμετάλλευσης αντιμετώπισε χρέος 700 εκατ. δολαρίων, το οποίο στη συνέχεια αντιπροσώπευε πάνω από τρία χρόνια ακαθάριστων εσόδων της εταιρείας.

Η δεύτερη περίοδος της διαχείρισης (2002-2006) αφορά στη διαδικασία επαναδιαπραγμάτευσης των συμβάσεων ιδιωτικοποιήσεων που έγιναν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Ανάγκη που προκλήθηκε από την εγκατάλειψη της σταθερής ισοτιμίας μεταξύ πέσο (Αργεντινής) και δολαρίου (ΗΠΑ) μετά την ψήφιση σχετικού νόμου περί οικονομικής έκτακτης ανάγκης στις αρχές του 2002.

Ειδικότερα,

- ακυρώθηκαν οι μηχανισμοί τιμαριθμικής αναπροσαρμογής που είχαν εφαρμοστεί για την αύξηση των τιμολογίων, ως τότε,
- επανήλθαν τα τιμολόγια δημόσιας υπηρεσίας σε τοπικό νόμισμα (pesificación),
- όλες οι συμβάσεις με ιδιωτικοποιημένες εταιρείες θα υπόκειντο σε επαναδιαπραγμάτευση πλέον,
- οι ιδιωτικοί φορείς εκμετάλλευσης δεν θα μπορούσαν να αναστείλουν ή να τροποποιήσουν τους όρους συμμόρφωσης ως προς τις συμβατικές τους υποχρεώσεις.

Η ιδιωτική εταιρεία Aguas Argentinas SA αντέδρασε άμεσα, ασκώντας πίεση στην κυβέρνηση, και άμεσα μέσω των ξένων μετόχων της, απευθυνόμενη στο Διεθνές Κέντρο Επίλυσης Επενδυτικών Διαφορών (ICSID) της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Η εκλογή του Νέστορ Κίρχνερ στην προεδρία της χώρας το 2003, έδωσε προοπτική στο ενδεχόμενο ακόμα και λύσης της σύμβασης. Στην κοινή γνώμη υπήρχε η πεποίθηση ότι οι ιδιωτικοποιήσεις της δεκαετίας του 1990 είχαν βαρύ κοινωνικό κόστος.

Βέβαια, σαφής προτεραιότητα για την κυβέρνηση ήταν η εξεύρεση λύσης η οποία θα εμπόδιζε την ανάληψη του τεράστιου χρέους της Aguas Argentinas SA. Τον Μάιο του 2004 η κυβέρνηση υπέγραψε συμφωνία η οποία:

- διατηρούσε τα επίπεδα των τιμολογίων,
- ανέστειλε τα πρόστιμα μη συμμόρφωσης της Aguas Argentinas SA ως προς τις συμβατικές τις υποχρεώσεις,
- δέσμευε την εταιρεία να διοχετεύσει δημόσιο χρήμα σε έργα υποδομής,
- δέσμευε την Aguas Argentinas SA να αναστείλει το αίτημά της για διαιτησία ενώπιον του ICSID,
- δέσμευε την εταιρεία να υποβάλει σχέδιο αναδιάρθρωσης του εξωτερικού χρέους της.

Ωστόσο, η επαναδιαπραγμάτευση πήρε νέα τροπή λίγο αργότερα, τον Οκτώβριο του 2004, όταν η Aguas Argentinas SA υπέβαλε νέα πρόταση η οποία πυροδότησε τη διαδικασία συμβιβασμού με την κυβέρνηση της Αργεντινής.

Η πρότασή της περιελάμβανε μια σειρά βημάτων ως προς την οικονομική-χρηματοπιστωτική ισορροπία της παραχώρησης, με ιδιωτικούς όρους και όχι όρους δημοσίου συμφέροντος.

Ειδικότερα, περιελάμβανε:

- την αύξηση των εσόδων κατά 60% σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2005
- την κρατική παρέμβαση για την απόκτηση δανείου ύψους 250 εκατ. δολαρίων ΗΠΑ, που θα αποπληρωνόταν σε 18 χρόνια με επιτόκιο 3%, με τριετή περίοδο χάριτος,
- τη δέσμευση της κυβέρνησης να αναλάβει το 48% των μελλοντικών επενδύσεων σε υποδομές και
- την απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος.

Τέλος, μετά από αυξανόμενες αντιπαραθέσεις, η κυβέρνηση ψήφισε έκτακτα προεδρικά διατάγματα (303/2006, 304/2006) τον Μάρτιο του 2006 για να ακυρώσει την παραχώρηση της Aguas Argentinas SA και να δημιουργήσει τη διάδοχη, δημόσια πλέον, επιχείρηση AySA στο πλαίσιο ενός συμμετοχικού συστήματος ιδιοκτησίας (το κράτος κατέχει το 90% και το συνδικάτο των εργαζομένων το 10% των μετοχών) (AySA, 2006).

Η κυβέρνηση διατύπωσε φιλόδοξους στόχους για τη νέα επιχείρηση. Όταν η AySA άρχισε να λειτουργεί τον Μάρτιο του 2006, ενώ υπήρχε έλλειμμα στην κάλυψη των υπηρεσιών για πόσιμο νερό κατά 16% (1,5 εκατομμύρια άνθρωποι) και κατά 36% για αποχέτευση (3,5 εκατομμύρια άνθρωποι).

Η AySA εφάρμοσε άμεσο επενδυτικό πρόγραμμα σε υποδομές ύψους 40 εκατ. ευρώ. Λίγο αργότερα, τον Οκτώβριο του 2006, ο πρόεδρος Κίρχνερ εγκαινίαζε το Γενικό Σχέδιο Ύδρευσης και Αποχέτευσης. Το Σχέδιο χωρίστηκε σε δύο φάσεις: Το πενταετές σχέδιο (2007-2011) και το σχέδιο για την περίοδο μετά το 2012. Το αρχικό πενταετές πλάνο στόχευε στην επίτευξη πλήρους πρόσβασης στο νερό (συνδέοντας 1,5 εκατομμύριο χρήστες) ως το 2012 και στην επέκταση της κάλυψης για αποχέτευση στο 80% του πληθυσμού (συνδέοντας 1,4 εκατομμύριο νέους ωφελούμενους). Ενώ απαιτούσε μια συνολική επένδυση περίπου 5,7 δισ. δολαρίων και το κόστος χρηματοδότησης θα αναλάμβανε η ίδια η εταιρία κατά 52%, η εθνική κυβέρνηση κατά 38% και η δημοτική αρχή του Μπουένος Άιρες κατά 5%.

Στην πραγματικότητα, η AySA είναι ζημιογόνα αν την απεικονίσουμε αμιγώς λογιστικά, παρά το γεγονός ότι έλαβε επιδοτήσεις από τον εθνικό προϋπολογισμό, που ισοδυναμούν με το 60% των ακαθάριστων εσόδων. Ο ισολογισμός της εταιρείας για το 2010 παρουσίασε ζημίες 18,5% επί των ακαθάριστων εσόδων και 6,6% επί των καθαρών περιουσιακών στοιχείων.

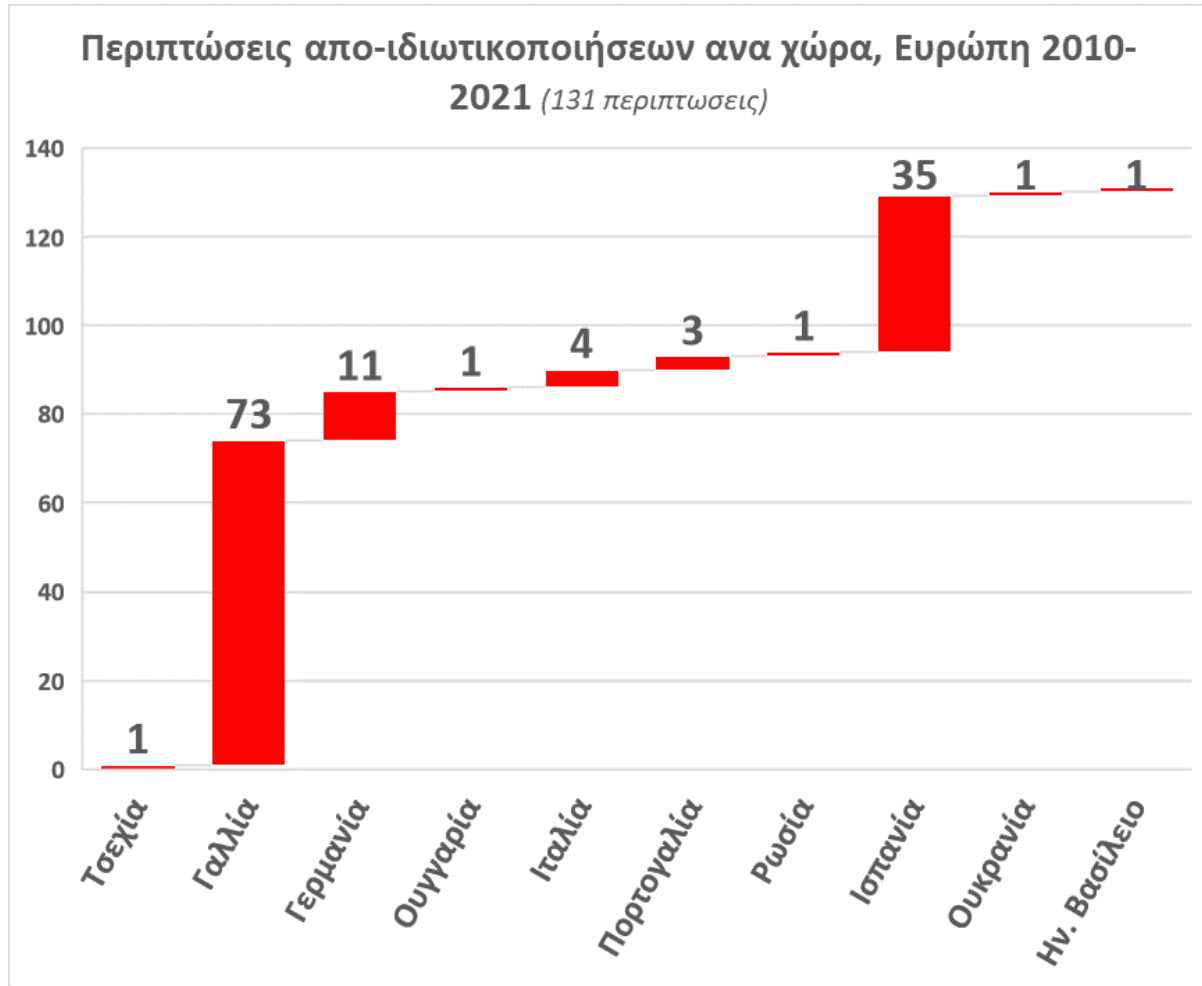
Αλλά αν παρουσιαστεί η λειτουργία της επιχείρησης με βάση την επίδρασή της στην κοινωνική ευημερία, όπως η επέκταση της πρόσβασης σε υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης, τότε η απόδοση της AySA μέχρι σήμερα είναι πολύ πιο «αποτελεσματική» από ό,τι στο αμιγώς «ιδιωτικό» παρελθόν της, όπου το μέσο ποσοστό κέρδους ήταν πάνω από 20% επί καθαρών περιουσιακών στοιχείων αλλά με δυσανάλογα μεγάλο κοινωνικό κόστος.

Στατιστικά στοιχεία από-ιδιωτικοποιήσεων επιχειρήσεων ύδρευσης, Ευρώπη

Την περίοδο 2010 ως 2021 καταγράφηκαν στην Ευρώπη 131 περιπτώσεις απο-ιδιωτικοποίησης ή επανακρατικοποίησης-επαναδημοτικοποίησης επιχειρήσεων ύδρευσης. Ένας πολύ σημαντικός αριθμός που καταγράφηκε σε 10 χώρες της ηπείρου μας με διαφορετικό βαθμό ανάπτυξης, κοινωνικής-οικονομικής-πολιτικής ωρίμανσης. Στοιχεία που δημιουργούν την πεποίθηση ότι το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών στο νερό είναι καθολικό αίτημα των τοπικών κοινωνιών. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από την βάση δεδομένων publicfutures.org, που αποτελεί την παγκόσμια βάση δεδομένων απο-ιδιωτικοποιήσεων δημοσίων υπηρεσιών.

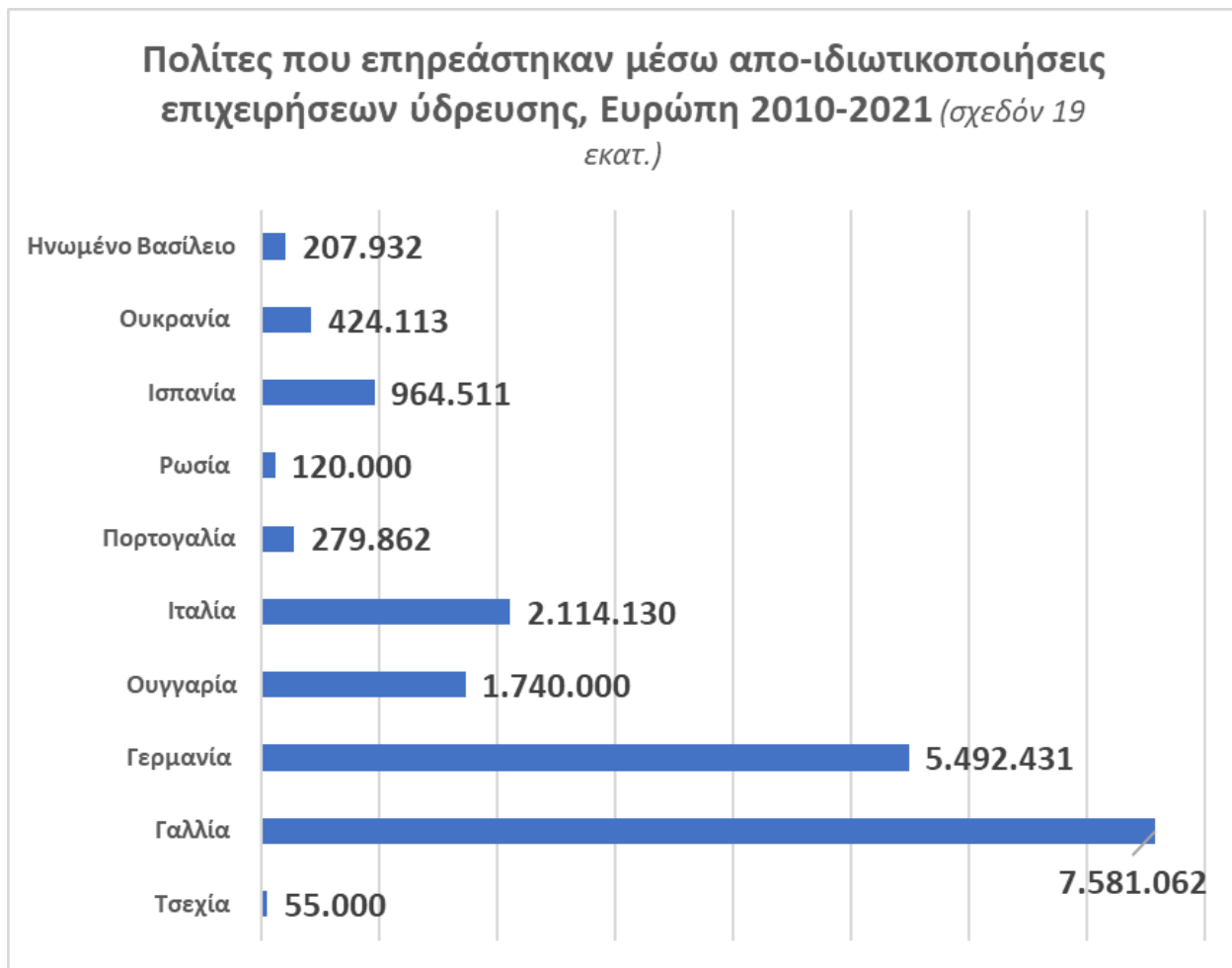
Περιπτώσεις απο-ιδιωτικοποιήσεων ανά χώρα, Ευρώπη 2010-2021

Η μερίδα του λέοντος των 131 περιπτώσεων απο-ιδιωτικοποίησης αφορά στη Γαλλία με 73 περιπτώσεις (55% των συνολικών περιπτώσεων) και στην Ισπανία με 35 περιπτώσεις (27% των συνολικών περιπτώσεων), ενώ στη σχετική λίστα συναντώνται ακόμα το Ηνωμένο Βασίλειο, η Τσεχία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ρωσία, η Ουκρανία.

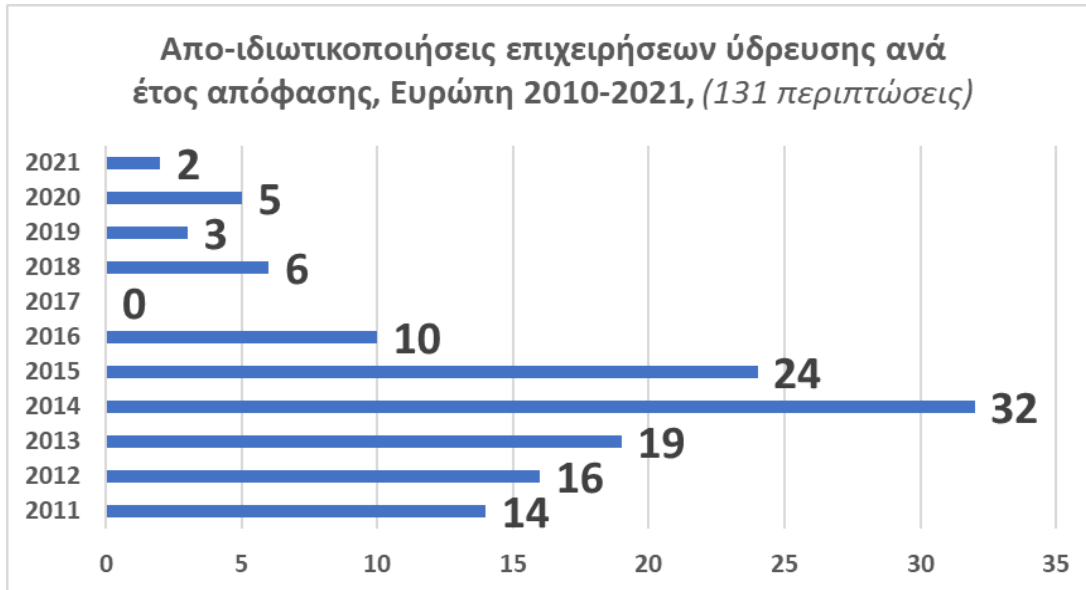
Πολίτες που επηρεάστηκαν από την από-ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων ύδρευσης, Ευρώπη 2010-2021

Οι απο-ιδιωτικοποιήσεις ή επανακρατικοποιήσεις-επαναδημοτικοποιήσεις στην Ευρώπη επηρέασαν σχεδόν 19 εκατ. πολίτες (18.979.041 για την ακρίβεια). Στη Γαλλία επηρεάστηκαν 7,5 εκατ. πολίτες (40% των πολιτών που επηρεάστηκαν συνολικά), ενώ στην Γερμανία, αν και δεν είχαμε μεγάλο αριθμό απο-ιδιωτικοποιήσεων, αυτές συνέβησαν σε μεγάλα αστικά πυκνό-κατοικημένα κέντρα με αποτέλεσμα να επηρεαστούν 5,5 εκατ. πολίτες (29% των πολιτών που επηρεάστηκαν συνολικά). Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση της Ουγγαρίας που αφορά την περίπτωση της Βουδαπέστης με πληθυσμό 1,7 εκατ. πολίτες.

Έτη απόφασης και υλοποίησης από-ιδιωτικοποιήσεων επιχειρήσεων ύδρευσης, Ευρώπη 2010-2021

Σχετικά με το έτος απόφασης για την απο-ιδιωτικοποίηση των εταιρειών ύδρευσης σημειώνεται ότι το 80% των συνολικών περιπτώσεων (105 περιπτώσεις) πάθηκαν την περίοδο 2011-2015, την 1^η πενταετία από τα διαθέσιμα στοιχεία που επεξεργαστήκαμε.

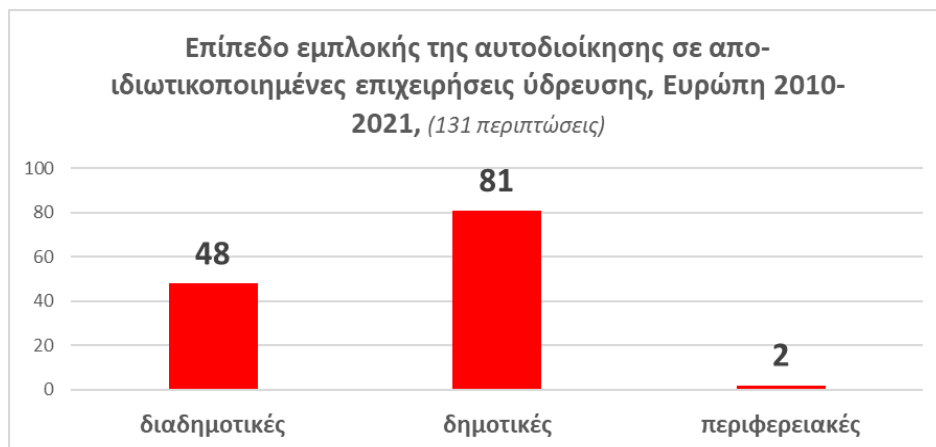

Κατά αντίστοιχο τρόπο, σε σχέση με το έτος εφαρμογής της απόφασης για την απο-ιδιωτικοποίηση, το 70% των περιπτώσεων (91 περιπτώσεις) υλοποιήθηκαν την περίοδο 2011-2015, την 1^η πενταετία από τα διαθέσιμα στοιχεία που επεξεργαστήκαμε. Αξιοσημείωτο είναι ότι θα αρχίσουν να υλοποιούνται αποφάσεις απο – ιδιωτικοποιήσεων τα έτη 2023 και 2024.

Επίπεδο εμπλοκής της αυτοδιοίκησης και ιδιοκτησιακό καθεστώς σε από-ιδιωτικοποιημένες επιχειρήσεις ύδρευσης, Ευρώπη 2010-2021

Σχετικά με το επίπεδο εμπλοκής της αυτοδιοίκησης στις 131 περιπτώσεις απο-ιδιωτικοποιήσεων, παρατηρούμε ότι σε 81 περιπτώσεις (62%) εμπλέκεται ο τοπικός δήμος, σε 48 περιπτώσεις (37%) υπάρχει διαδημοτική συνεργασία και μόλις σε δύο περιπτώσεις εμπλέκεται η περιφέρεια.

Η εικόνα αυτή ενδυναμώνει την άποψη ότι το νερό και η ύδρευση είναι μία αμιγώς «αυτοδιοικητική» υπόθεση και ότι η κοινωνία των πολιτών είναι αυτή που πρέπει να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην υπόσταση του νερού ως δημόσιου αγαθού -δικαιώματος.

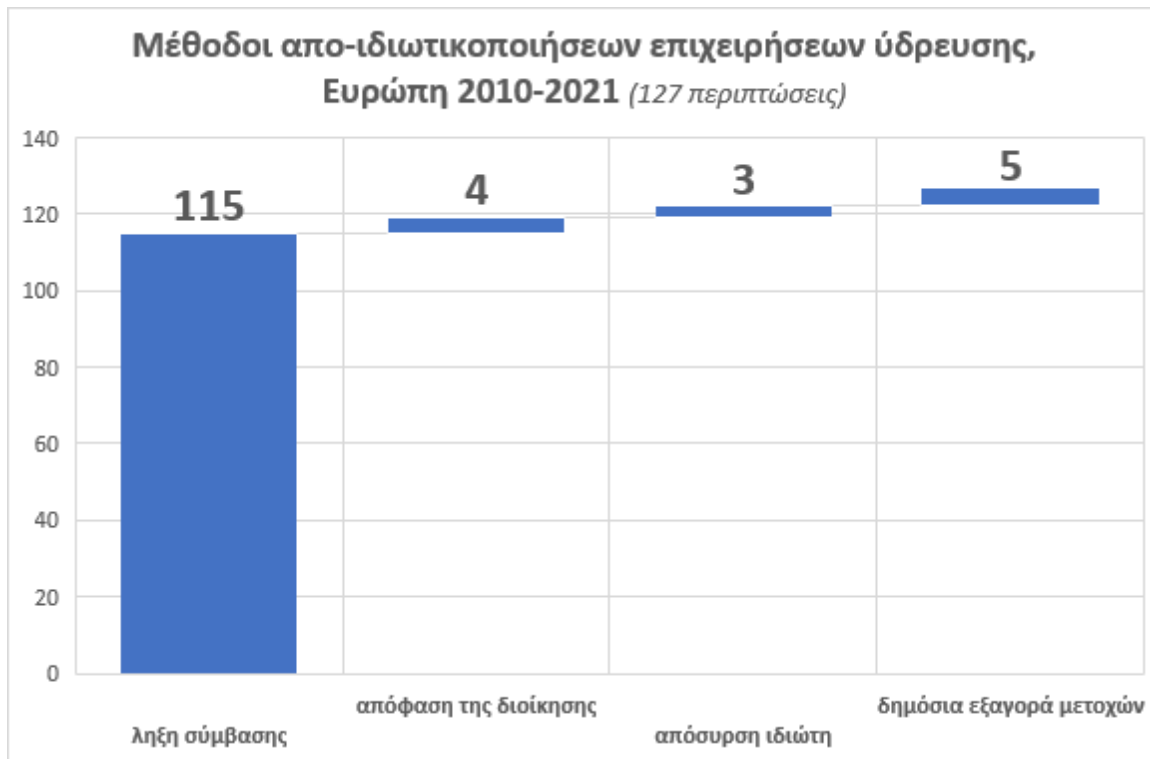
Αντίστοιχα, για την περίοδο που εξετάζουμε και από τα στοιχεία της έρευνας (δεδομένα για 73 περιπτώσεις) προκύπτει ότι από τους νέους φορείς που διαχειρίζονται την ύδρευση την «επόμενη μέρα», οι 56 είναι κυβερνητικοί (77%), οι 12 δημόσιοι (16%) και μόνο δύο συνεργατικοί. Το συμπέρασμα είναι ότι το νερό και η ύδρευση τείνει να γίνει εκ νέου μία υπόθεση δημόσια.

Μέθοδοι από-ιδιωτικοποιήσεων επιχειρήσεων ύδρευσης, Ευρώπη 2010-2021

Σχετικά με τη μέθοδο που ακολουθήθηκε: Σε 115 περιπτώσεις (91% των περιπτώσεων) υπήρχε στάση αναμονής ως τη λήξη της σύμβασης παραχώρησης, γεγονός που ουσιαστικά εμφανίζει αυτή την επιλογή ως κανόνα. Πρόκειται για λογική επιλογή, καθώς αυτού του είδους οι συμβάσεις έχουν υψηλές ρήτρες πρόωρης απεμπλοκής για τους αντισυμβαλλόμενους, ειδικά για τις τοπικές αρχές ή το δημόσιο κατά περίπτωση.

Υπάρχουν ελάχιστες περιπτώσεις που παρουσιάζονται και αφορούν την απόσυρση, αυτοβούλως, του ιδιώτη επενδυτή, την εξαγορά των μετοχών του ιδιώτη μετόχου από το δημόσιο και τη μονομερή καταγγελία και λήξη της σύμβασης από την πλευρά του δημοσίου. Όλες αυτές οι περιπτώσεις αντιπροσωπεύουν μόλις το 9% των περιπτώσεων (12 περιπτώσεις), οπότε αντιλαμβανόμαστε ότι δεν αποτελούν κυρίαρχες επιλογές.

Επίλογος

Η αύξηση του κόστους του νερού για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, καθώς και η πτώση της ποιότητάς του αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά της συντριπτικής πλειονότητας των περιπτώσεων ιδιωτικοποίησης εταιρειών ύδρευσης ανά τον κόσμο.

Τα παραδείγματα από-ιδιωτικοποίησης τέτοιων εταιρειών, σε διεθνές επίπεδο, όπως και οι αποφάσεις 190/2022 και 191/2022 του ΣτΕ δείχνουν τον δρόμο που πρέπει να ακολουθήσει η χώρα μας.

Οι υπηρεσίες ύδρευσης είναι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, απολύτως ζωτικής σημασίας για τον πληθυσμό και δεν μπορεί να βρίσκονται υπό τον έλεγχο εταιρειών (ιδιωτικών ή τύπου Υπερταμείου), οι οποίες επιδιώκουν οικονομικούς ή άλλους σκοπούς, πέραν της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος και της κάλυψης των αναγκών της κοινωνίας.

Η αδιάλειπτη και υψηλής ποιότητας παροχή των, ζωτικής σημασίας για το κοινωνικό σύνολο, υπηρεσιών ύδρευσης και αποχέτευσης δεν πρέπει να τεθεί σε κίνδυνο.

Η Πολιτεία οφείλει να αποσπάσει τις ΕΥΔΑΠ Α.Ε. και ΕΥΑΘ Α.Ε. από την ΕΕΣΥΠ και να τις επαναφέρει στον στενό πυρήνα του Δημοσίου.

Η ποιότητα, η καθολικότητα στην πρόσβαση και η προσιτή τιμή του νερού είναι αδιαπραγμάτευτα.

Παραπομπές

- Νόμος 3985/2011 – Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/61233/nomos-3986-2011>

- Η απόφαση 1906/2014 του ΣτΕ

https://www.constitutionalism.gr/wp-content/uploads/2014/08/2014_%CE%9F%CE%BB%CE%A3%CF%84%CE%95-1906_%CE%95%CE%A5%CE%94%CE%91%CE%A0-%CE%A4%CE%91%CE%99%CE%A0%CE%95%CE%94.pdf

- Αποφάσεις 190 και 191/2022 Ολομέλειας ΣτΕ - Αντισυνταγματική η μεταβίβαση της πλειοψηφίας του Μετοχικού Κεφαλαίου των ΕΥΔΑΠ ΑΕ και ΕΥΑΘ ΑΕ

<https://lawnet.gr/law-news/ste-ol-190-1-2022-antisyntagmatiki-i-metavivasi-tis-pleiopsifias-tou-metochikou-kefalaiou-ton-evdap-ae-kai-evath-ae/>

<https://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomologia/StE%20Ol%20191.2022.htm>

- Η υποχρέωση συμμόρφωσης στην απόφαση ΣτΕ Ολ 190/2022 και τα άρθρα 114 και 115 του Ν. 4964/2022 (Σύνθεση Δημοσίου Δικαίου, 31-10-2022) (2023)

<https://www.prevedourou.gr/η-υποχρέωση-συμμόρφωσης-στην-απόφαση/>

- Άρθρα 5 και 21 του Συντάγματος

<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-5/>

<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-21/>

- Νόμος 4389/2019 - Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις.

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/203369/nomos-4389-2016>

- Καραγιάννης, Γ. (2022). “Ξεκινά η Β` φάση του έργου ΣΔΙΤ για το Εξωτερικό Υδροδοτικό Σύστημα Αττικής”

<https://ypodomes.com/xekina-i-v-fasi-toy-sdit-gia-to-exoteriko-ydrodotiko-systima-attikis/>

- ΕΥΔΑΠ ΠΟΙΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ (2020)

<https://www.eydap.gr/TheCompany/CompanyProfile/>

- Μπενίσης, Ι. (2020), “Η αλήθεια για την ΕΥΔΑΠ”,

https://www.avgi.gr/politiki/357716_i-alitheia-gia-tin-eydap

- 24η Τακτική Γενική Συνέλευση των μετόχων (2006)

https://www.eydap.gr/userfiles/c3c4382d-a658-4d79-b9e2-ecff7ddd9b76/ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ_ΕΥΔΑΠ_ΕΛΛ_2020.pdf

- ΣτΕ (ολομ) 1906/2014 ακύρωση μεταβίβασης ΕΥΔΑΠ στο ΤΑΙΠΕΔ

<https://www.constitutionalism.gr/ste1906-2014-eydap-taiped/>

- Η συμμόρφωση στην απόφαση ΣτΕ Ολ 190/2022 (2022),

<https://www.prevedourou.gr/η-υποχρέωση-συμμόρφωσης-στην-απόφαση/>

- ΕΤΗΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ Ε.ΥΔ.Α.Π. Α.Ε. 31/12/2012, (2012)

https://www.eydap.gr/userfiles/FinancialResults/etisia_oik_ekthesi_2012.pdf

- Ελληνικό Δημόσιο - ΤΑΙΠΕΔ - Μεταβίβαση χωρίς αντάλλαγμα μετοχών ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ, ΔΕΠΑ, ΟΛΠ, ΟΛΘ - Αντισυνταγματικότητα ρύθμισης - Αίτηση ακύρωσης - Απόφαση Διυπουργικής Επιτροπής Αναδιρθώσεων και Αποκρατικοποιήσεων - Έννομο συμφέρον, (2014)

https://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomologia/ste_1906_2014.htm

- Δελεβέγκου, Δ. (2018), “ΕΥΔΑΠ-ΕΥΑΘ: Τι σημαίνει η επιστροφή της πλειοψηφίας στο Δημόσιο”

<https://www.capital.gr/epixeiriseis/3275416/eudap-euath-ti-simainei-i-epistrofi-tis-pleiopsifias-sto-dimosio>

- ΝΟΜΟΣ 4425/2016 άρθρο 2 παρ. 3 (2016),

<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/240773/nomos-4425-2016>

- Το νερό ως θεμελιώδες δικαίωμα των ανθρώπων (2015),

<https://unescoyouth.gr/το-νερό-ως-θεμελιώδες-δικαίωμα-των-ανθ/>

- Δικαίωμα στο νερό (RIGHT2WATER), (2015)

<https://europa.eu/citizens-initiative-forum/sites/default/files/2021-03/Right2Water>

- EPSU welcomes the result of the Italian water referendum (2011),

<https://www.epsu.org/article/epsu-welcomes-result-italian-water-referendum>

- Experiences of Budapest Waterworks with state, municipal ownership structures and with the involvement of private funding: case study of Budapest Waterworks (2012),

<https://www.iwapublishing.com/news/experiences-budapest-waterworks-state-municipal-ownership-structures-and-involvement-private>

- Remunicipalisation of Water resource management to Lyon (Métropole) (2020),

<https://publicfutures.org/case/1482>

- Remunicipalisation of Integrated water services to Berlin (2013),

<https://publicfutures.org/case/741>

- Remunicipalisation of Drinking water supply to new public operator Nordwasser GmbH (2014),

<https://publicfutures.org/case/736>

- Remunicipalisation of Integrated water services to new public operator Municipal Department of Watershed Management (2003),

<https://publicfutures.org/case/1347>

- Renationalisation of Water supply and sanitation & Integrated water services to new public operator Agua y Saneamientos Argentinos S.A. (AySA) (2006)

<https://publicfutures.org/case/7/>